

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 121 (7289)

Müstəqil və qüdrətli Azərbaycanın təməlinin qoyulduğu tarixi gün

4

Unikal gediş, uğurlu nəticə

2

12 iyul 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Tarixi zəfərimizin başlanğıcı - Tovuz döyüşləri

13

Sosial şəbəkələrdə sonsuzluğa çarə reklamları: ümid, yoxsa aldatma?

16

Ən gözəli: sadə həyat tərzi...

8

Bələdiyyələrin vahid informasiya sisteminin yaradılması təsdiqlənib

3

Azərbaycan brendi kimi tanınan "ASAN xidmət"

9

Neokolonializmlə MÜBARİZƏNİN YOLLARI

7

Unikal gediş, uğurlu nəticə

Ermenistan və Azərbaycan hakimiyyəti arasında ən yüksək səviyyədə ilk birbaşa danışıqlar Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində (BƏƏ) baş tutub. Əvvəllər dövlət başçıları yalnız müxtəlif beynəlxalq sammitlərdə görüşürdü. Tərəflər 5 saat ərzində sülh müqaviləsinin imzalanmasını müzakirə ediblər, mətni hələ mart ayında razılaşdırılıb. Ciddi praktiki nəticə əldə olunmasa da, görüş faydalı oldu. Qarşıdan gələn hadisə bir gün əvvəl məlum oldu. Üstəlik, nə Bakı, nə də İrəvan əvvəllər belə bir şeyə eyham vurmayıblar. Ermənistanın baş nazirinin mətbuat katibi Nazeli Baqdasaryan Nikol Paşinyanın planlarından danışdı, sanki heç bir xüsusi heç nə planlaşdırılmayıb.

Ermənistan və Azərbaycan liderlərinin Əbu-Dabi görüşü regionda sülhün təməlini qoydu

Hökumət başçısının BƏƏ rəhbərinə "Sülh yollarının kəsişməsi" ideyası barədə danışacağı və qonşunu yenidən fikir ayrılığı yaratmamağa inandırmağa çalışacağı ilə bağlı adı iş səfərinə olacağı deyilirdi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də danışıqlardan əvvəl sensasiyanın, yaxud bu qədər irəli gediləcəyi barədə önəmli hadisələrin olacağı fikrini kimsə ilə bölüşməmişdi. Azərbaycan mediasının xəbər lentinə nəzər salsaq, tədbir ərəfəsində Paşinyanla görüşün mövzusu BƏƏ ilə hərtərəfli iqtisadi tərəfdaşlıq sazişinin imzalanmasından daha vacib deyildi.

Düzdür, danışıqların fonu hələ də ciddi bir şeyin hazırlandığını göstərirdi. Belə ki, Paşinyan iyunun 20-də İstanbulda daha əvvəl İlham Əliyevi qəbul edən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla görüşüb. Hətta o zaman erməni KİV-ləri Cənubi Qafqaz respublikalarının rəhbərlərinin Ankaranın vasitəçiliyi ilə fürsətdən istifadə edib dərhal sülh müqaviləsi bağlaya biləcəklərini, lakin heç görüşmədiklərini yazırdılar. Lakin Ərdoğanın dediyi kimi, Ermənistan hakimiyyəti Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələsində daha çox çeviklik nümayiş etdirməyə başlayıb. Türkiyə Prezidenti vurğulayıb ki, bu layihə bütün Cənubi Qafqazın rifahına gətirib çıxaracaq, lakin ilk növbədə Yerevan və Bakı sülh barədə razılığa gəlməlidir.

... Paşinyanla İlham Əliyev arasında danışıqlar iyulun 10-da səhər təzədən başlayıb. Əvvəlcə geniş tərkibdə danışıqlar aparılıb. Bakını prezidentdən başqa, baş nazirin müavini Şahin Mustafayev, xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev və Prezidentin xüsusi tapşırıqlar üzrə xüsusi nümayəndəsi Elçin Əmirbəyov təmsil ediblər. Paşinyan görüşə xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan, baş nazirin müavini Mher Qriqoryan, Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan və parlamentin sədr müavini Ruben Rubinyan gətirib. Bu formatda onlar iki saata yaxın sülh müqaviləsinin imzalanmasını müzakirə ediblər, sonra Ermənistan və Azərbaycan başçıları tək qalıblar. Onlar daha 40 dəqiqə danışıqlar, bundan sonra komandalari yanlarına qayıdıb və bir saat sonra yenidən tək qalıblar. Nəticədə, Azərbaycan mediasının bəyan etdiyi kimi, beş saata yaxın davam edən danışıqlar "çox konstruktiv atmosferdə" keçib. Ermənistanın iqtidaryönlü mediası onları "pozitiv və həttə uğurlu" adlandırır. Azərbaycan mediasının məlumatına görə, tərəflər digər məsələlərlə yanaşı, sərhədin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, həmçinin sülh müqaviləsinin paraflanması ilə bağlı məsələləri müzakirə

ediblər.

Lakin Ermənistan və Azərbaycan Xarici İşlər nazirliklərinin rəsmi açıqlamaları daha təmkinli olub. Onlar yalnız sərhədlərin delimitasiyası və qarşılıqlı etimadı gücləndirmək üçün tədbirlərdən danışdıblar. Həmçinin, Paşinyan və Əliyevin komandalari həm müxtəlif işçi qrupları səviyyəsində, həm də daha yüksək səviyyədə əlaqələri davam etdirmək barədə razılığa gəliblər. Eyni zamanda, Ermənistan və Azərbaycan başçıları danışıqlarla bağlı təəssüratlarını bölüşmək üçün mediaya getməyiblər.

Bununla belə, bəzi şeylər onların şərtləri olmadan da nəzərə çarpırdı. Səhər erməni və azərbaycanlı siyasətçilər gülümsəyib, həvəslə əl sıxıblarsa, görüşdən sonra daha ciddi görkəm alıblar. Deməli, daha önəmli məsələlər razılaşdırılıb. İlham Əliyev danışıqlar zalını Azərbaycan nümayəndə heyətinin digər üzvləri onunla birgə tərk edib. Paşinyan isə zaldan yavaş-yavaş çıxıb gedib və sanki alınını tərinə silmək üçün əlinə imkan düşmüşdü. Eyni zamanda, erməni lider bir istiqamətə, silahdaşları isə başqa istiqamətə gediblər. Məlum olduğu kimi, İrəvan Azərbaycanla tezliklə sülh müqaviləsi bağlamaq istəyir və iddia edir ki, sənədin mətni razılaşdırıldıqdan sonra buna heç bir maneə ola bilməz. Bununla belə, Bakı bir neçə ilkin şərt irəli sürür: Ermənistan Konstitusiyasının preambulasında ərazi iddiaları bəhanəsi ilə dəyişdirilməsi və ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılması. Paşinyan özü də Əsas Qanunun dəyişdirilməsinin əleyhinə deyil, lakin bunun üçün onun qələbəsini təmin edən referendum keçirmək lazımdır. Minsk qrupuna gəlincə, Ermənistan hökuməti onun buraxılmasına razıdır, lakin sülh müqaviləsi bağlandıqdan sonra.

Buna baxmayaraq, o, BƏƏ-də aparılan danışıqların uğursuz olduğuna inanmır. Əksinə, tərəflər beş saat tərcüməçilərsiz danışıqlarsa, deməli, onların müzakirə edəcəkləri bir şey var idi. Cənubi Qafqaz Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Fərhad Məmmədov qeyd edib: "Hər iki tərəf vurğuladı ki, onlar nəinki fikir mübadiləsi aparıb, həm də konstruktiv müzakirələr aparıblar.

Əbu-Dabidə nələr müzakirə olundu? Bakı ilə İrəvan arasında dayandırılmış sülh prosesi nəhayət ki, ölü nöqtədən çıxıb: iyulun 10-da Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Əbu-Dabidə danışıqlar aparıblar. Görüşün əsas mövzusu hələ mart ayında razılaşdırılan, lakin Azərbaycan tərəfinin

əlavə tələblərinə görə hələ də imzalanmayan sülh müqaviləsi olub. Liderlər heç bir konkret razılaşma əldə etməyiblər, lakin dialoqu davam etdirmək barədə razılığa gəliblər. Məqsəd sənədi ilin sonuna qədər imzalamadır.

Uzun müddət Bakı-İrəvan təmasları Rusiya və ya Avropa platformalarında baş tuturdu, lakin 2023-cü ildə Azərbaycan tərəfi Qərbdə danışıqların davam etdirilməsinin əleyhinə çıxış etdi, mahiyyətə ABŞ və Avropanı ermənipərəst mövqedə ittiham etdi. İki Cənubi Qafqaz respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında da münasibətlər kifayət qədər gərginləşib. Nəticədə liderlər səviyyəsində danışıqlar İrəvan və Bakı ilə əməkdaşlığı fəal şəkildə inkişaf etdirən, lakin regionda ciddi geosiyasi maraqları olmayan ölkədə - BƏƏ-də baş tutub.

Iyulun 10-da səhər Ermənistan və Azərbaycan xarici işlər nazirləri Ararat Mirzoyan və Ceyhun Bayramov, həmçinin baş nazirin müavini Mher Qriqoryan və Şahin Mustafayevin iştirakı ilə Ermənistan və Azərbaycan nümayəndə heyətlərinin geniş tərkibdə görüşü baş tutub. Bir neçə saat sonra nümayəndə heyətinin üzvləri otağı tərk etdilər və liderlərin görüşü təkbə-tək formatda davam etdi. Ümumilikdə danışıqlar beş saat davam edib. Danışıqlardan sonra Azərbaycan və Ermənistan Xarici İşlər nazirlikləri birgə bəyanatla çıxış ediblər və orada münasibətlərin normalaşdırılması üçün tərəflər arasında ikitərəfli dialoqu səmərəliliyindən bəhs edilib. Liderlər gələcək birbaşa təmaslar barədə razılığa gəliblər və dövlət komissiyalarına sərhədlərin delimitasiyası üzrə işi davam etdirməyi tapşırıblar. Xarici işlər nazirlikləri təfərrüatlara varmadan görüşdə ikitərəfli münasibətlərin "müxtəlif aspektləri"nin müzakirə edildiyini qeyd ediblər.

İlham Əliyev və Nikol Paşinyan Bakı və İrəvan sülh müqaviləsi layihəsinin 17 maddəsinə razılaşdırdıqdan təxminən dörd ay sonra görüşüblər. Münaqişənin həllində 30 ildən çox davam edən mühüm irəliləyiş, demək olar ki, dərhal sazişin şərtləri ilə bağlı uzun sürən mübahisəyə çevrilib. Ermənistan müqavilənin imzalanması üçün yeri və vaxtı indi seçməyə hazırdır, lakin Azərbaycan iki ilkin şərti yerinə yetirməkdə ısrarlıdır: ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılması və Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsi. Birinci halda, kompromis həll yolu artıq təklif olunub. İrəvan elə həmin gün sülh sazişinin imzalanmasının və həmsədrli -

Rusiya, ABŞ və Fransanın qarşılıqlı fəaliyyətini dayandırdıqdan sonra 2022-ci ildən fəaliyyəti faktiki olaraq dayandırılan ATƏT-in Minsk Qrupunun buraxılmasının tərəfdarıdır.

Ermənistan konstitusiyasına gəlincə, problemin xüsusilə qısa müddətdə həlli daha problemli görünür. Ölkənin əsas qanununda 1990-cı il İstiqlal Bəyannaməsinə istinad var və orada "Ermənistan SSR-nin və Dağlıq Qarabağın birləşdirilməsi haqqında" qətnamənin adı çəkilir. Azərbaycan bu bəndi ərazi iddiası hesab edir və onun çıxarılmasını tələb edir. Nikol Paşinyan dəfələrlə bildirib ki, özü də konstitusiyanın dəyişdirilməsini zəruri hesab edir. Eyni zamanda o, təkid edir ki, söhbət Azərbaycanın tələblərindən deyil, "yeni geosiyasi şəraitdə ölkənin həyat qabiliyyətini" təmin etmək istəyindən gedir.

Bu məntiq baş nazirin irəli sürdüyü "real" deyil, "tarixi Ermənistan" anlayışına uyğun gəlir ki, bu da artıq ölkəyə aidiyyəti olmayan məsələlərin rədd edilməsini nəzərdə tutur. Nikol Paşinyanın anlayışına görə, bunlara Azərbaycanın 2023-cü ilin sentyabrında nəzarəti əldə etdiyi Qarabağ problemi də daxildir. 2026-cı ildən əvvəl baş tutmayacaq əsas qanunun dəyişdirilməsi üçün referendum tələb olunacaq. Eyni zamanda, mayın sonunda Nikol Paşinyan həttə bəyan edib ki, əgər respublikanın Konstitusiyası Məhkəməsi Azərbaycanla sülh sazişinin konstitusiyaya zidd olmadığı barədə qərar qəbul edərsə, sazişin ratifikasiyaya göndərilməsinə "heç bir maneə olmayacaq". Bundan əlavə, sülh sazişinin mətni dərc edilməyə də, məlumdur ki, bəndlərdən birində onun müddəalarının milli qanunvericilikdən üstünlüyü nəzərdə tutulmalıdır. Lakin Bakı bu arqumentlə razılaşmayıb.

Bundan əlavə, sülh müqaviləsinin mətninə daxil edilməyən məsələ problemli olaraq qalır: nəqliyyat kommunikasiyalarının blokunun açılması. Azərbaycan ölkənin qərb rayonlarını öz eksklavi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək Zəngəzur nəqliyyat dəhlizinin açılmasını tələb edir. 2020-ci ilin noyabrından Ermənistan, Azərbaycan və Rusiyanın üçtərəfli bəyanatına əsasən, FTX sərhəd xidməti regionda nəqliyyat kommunikasiyalarına nəzarət etməlidir. Amma Ermənistan alternativ nəqliyyat layihəsi ("Dünyanın kəsişməsi") təklif etdi ki, bu layihə çərçivəsində bütün infrastruktur Rusiyanın iştirakı olmadan keçdiyi ölkələrin: Ermənistan, Azərbaycan, Türkiyə, İranın suverenliyi və yurisdiksiyası altında fəaliyyət göstərəcək. Eyni zamanda, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan iyulun əvvəlində Ankarada Nikol Paşinyanla görüşdən az sonra Ermənistanın bu məsələdə güzəştə getməyə hazır olduğuna eyham vurmuşdu. Türkiyə liderinin sözlərinə görə, İrəvan "iqtisadi inteqrasiya maraqlarına əsaslanan" yanaşmaya riayət etməyə başlayıb. Nikol Paşinyan özü hələ ki, Ermənistan tərəfinin hər hansı yeni yanaşmasından danışımayıb.

Bu və ya digər şəkildə sülh müqaviləsinin imzalanması perspektivləri hələ də bəlli deyil. İlham Əliyev və Nikol Paşinyan arasında danışıqların gedişi ilə tanış olan mənbə bildirib ki, liderlər ilin sonuna qədər sazişin imzalanması üçün sülhün əldə olunmasına maneələri aradan qaldırmaq istəyirlər. Lakin tərəflər rəsmi olaraq hər hansı təxmini tarix açıqlamayıblar. Bu arada Kreml Ermənistan və Azərbaycan liderləri arasında aparılan danışıqları alqışlayıb. Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov jurnalistlərə deyib: "Belə bir sazişin imzalanması regiona proqnozlaşdırıla bilən, sabitlik və sülh əlavə edəcək çox mühüm amil olacaq. Biz bu prosesi tam dəstəkləyirik".

V.VƏLİYEV

“Bu, Azərbaycanla Gürcüstan arasında dostluğun və qardaşlığın nümunəsidir”

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Gürcüstanın iqtisadiyyat və davamlı inkişaf nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 11-də Gürcüstanın iqtisadiyyat və davamlı inkişaf naziri Mariam Kvirivşvili qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev Mariam Kvirivşviliyə nazir təyin olunması münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, onun vəzifəsinin icrasına başlamasından qısa müddət sonra ölkəmizə səfərini sıx əməkdaşlığımızın göstəricisi kimi qiymətləndirdi.

Qonaqpərvərliyə və təbriklərə görə minnətdarlığını bildiren Mariam Kvirivşvili dövlətimizin başçısı ilə görüşdən şərəf hissi keçirdiyini dedi.

Qonaq Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidzenin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İrakli Kobaxidzeyə çatdırmağı xahiş etdi.

Azərbaycan Prezidenti Gürcüstanda keçirilmiş parlament seçkilərindən sonra İrakli Kobaxidzenin bu ilin yanvarında ilk xarici səfərini ölkəmizə etməsinə məmnunluqla xatırlayaraq, bunun Azərbaycanla Gürcüstan arasında dostluğun və qardaşlığın nümunəsi olduğunu dedi.

Prezident İlham Əliyevin global lider olduğunu vurğulayan Mariam Kvirivşvili dövlətimizin başçısının Gürcüstanda dost kimi qəbul olunduğunu qeyd etdi.

Söhbət zamanı müxtəlif sahələri əhatə edən ikitərəfli əlaqələrimizin geniş gündəliyinin olduğu vurğulandı, Azərbaycanla Gürcüstan arasında enerji və nəqliyyat sahələrində qurulmuş əməkdaşlığın və həyata keçirilən birgə layihələrin yalnız ölkələrimiz deyil, daha geniş region üçün strateji əhəmiyyət kəsb etdiyi qeyd olun-

du. Bağlantı, enerji, ticarət, sərmayələr və digər sahələrdə ikitərəfli və çoxtərəfli formatda daha sıx əməkdaşlıq həyata keçirilməsinin önəminə toxunularaq, müxtəlif istiqamətlərdə münasibətlərimizin genişlənməsinə ümidvarlıq bildirildi.

Görüşdə Azərbaycanın Gürcüstanın əsas ticarət tərəfdaşı olduğu vurğulandı, ticarət dövriyyəsinin artırılması üçün böyük potensialın mövcudluğuna toxunuldu, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində birgə layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

İqtisadi Şuranın iclası keçirilib

İyulun 11-də İqtisadi Şuranın iclası keçirilib. Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildirdilər ki, Azərbaycan Respublikası İqtisadi Şurasının sədri, Baş nazir Əli Əsədovun rəhbərliyi ilə keçirilən iclasın gündəliyində 2026-cı il və ortamüddətli dövr üçün dövlət büdcəsi və icmal büdcə gəlirləri formalaşdıran daxilolmaların strukturu, gəlirlər üzrə siyasətin əsas istiqamətləri və digər cari məsələlər müzakirə olunub.

Gündəlikdə olan büdcə-vergi məsələləri üzrə maliyyə naziri Səhil Babayevin, iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarovun və əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Anar Əliyevin məruzəsi dinlənilib. Təqdim olunan

gündəliyə dair İqtisadi Şuranın üzvləri tərəfindən müzakirələr aparılıb. İclasın yekununda İqtisadi Şuranın üzvlərinin rəy və təklifləri nəzərə alınmaqla aidiyyəti qurumlara müvafiq tapşırıqlar verilib.

“Bakinski raboçi” qəzetinin redaksiyası MMC və “Xalq” qəzetinin redaksiyası MMC formalaşdırılır

“Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan qurumların siyahısı”nda dəyişiklik edilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev bununla bağlı Fərman imzalayıb.

Fərmana əsasən, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Bakinski raboçi” qəzetinin redaksiyası əsasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində “Bakinski raboçi” qəzetinin redaksiyası Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti yaradılır. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Respublika” qəzeti və “Xalq qəzeti” redaksiyalarının birləşmə formasında yenidən təşkilatı yolu ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində “Xalq” qəzetinin redaksiyası Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti formalaşdırılır.

Fərmana görə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Bakinski raboçi” qəzeti redaksiyasının bütün hüquq və öhdəlikləri, habelə əmlakı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Bakinski raboçi” qəzetinin redaksiyası Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinə keçir. O cümlədən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Respublika” qəzeti və “Xalq qəzeti” redaksiyalarının bütün hüquq və öhdəlikləri, habelə əmlakı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Xalq” qəzetinin redaksiyası Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinə keçir.

Bu Fərmanın 1-ci və 2-ci hissələri ilə yaradılan məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlər “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada dövlət qeydiyyatına alındığı günədək Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tabeliyində olan “Bakinski raboçi”, “Respublika” qəzetlərinin və “Xalq qəzeti”nin redaksiyaları fəaliyyətlərini davam etdirəcəklər.

Bələdiyyələrin vahid informasiya sisteminin yaradılması təsdiqlənib

Prezident İlham Əliyev Milli Məclisin iyulun 24-də qəbul etdiyi Vergi Məcəlləsində, eləcə də “Bələdiyyələrin statusu haqqında”, “Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında”, “Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında”, “Yerli (bələdiyyə) vergilər və ödənişlər haqqında” və “Bələdiyyələrin vergi xidməti orqanı haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” qanunlarda dəyişiklik olunması barədə qanunu təsdiq edib. S A xəbər verir ki, yeniliyə əsasən, Azərbaycanda bələdiyyələrin vahid informasiya sisteminin yaradılması nəzərdə tutulur.

Bu sistem dövlət informasiya sistemidir. Bu sistemdən sorğu əsasında əldə edilən və həmin informasiya sistemə ötürülən məlumatların dairəsini müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) müəyyənləşdirir. Bələdiyyələrin vahid informasiya sisteminin formalaşdırılması, aparılması, inteqrasiyası və arxivləşdirilməsi üçün zəruri xərclər həmin sistemin əsasnaməsi ilə müəyyən edilmiş məbləğdə yerli büdcənin gəlirləri hesabına maliyyələşdirilir. Qanunda vurğulanı ki, 2027-ci il yanvarın 1-nə qədər bələdiyyələr vergi ödəyicilərinə verginin ödənilməsi barədə tədiyə bildirişini elektron və kağız formada təqdim edəcəklər.

Müstəqil və qüdrətli Azərbaycanın təməlinin qoyulduğu tarixi gün

Düşünmüş və məqsədyönlü siyasəti ilə Azərbaycanı dünya birliyinin fəal üzvünə çevirən, bugünkü uğurlarımız üçün möhkəm baza yaradan Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının tarixində böyük rolu vardır. Onun hər addımı ölkəmizin inkişaf tarixinə biri-birindən əhəmiyyətli uğur səhifələrini yazıb. Onun ideyaları hər bir azərbaycanlı üçün dəyərlidir. 1969-cu il 14 iyul tarixinin Azərbaycanın yeni tarixində müstəsna yeri var. Həmin tarixdən başlayaraq respublika həyatının bütün sahələri köklü islahat və sürətli inkişaf yoluna qədəm qoyub.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə gələcək müstəqil dövlətin iqtisadi qüdrətinin təməli qoyulub, respublika inkişaf tempinə görə keçmiş ittifaq miqyasında öncül sıralara çıxıb. Bu baxımdan Ulu Öndərin Azərbaycanda birinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəldiyi 1969-cu ilin 14 iyul günü xalqımızın tarixi taleyində oynadığı misilsiz rolu ilə daim xatırlanır. Bu tarix Azərbaycanın xilasının birinci mərhələsi, xalqın özünə qayıdış tarixidir. Dünya şöhrətli siyasi xadim öz müdrik fəaliyyəti ilə müasir tariximizin ən şanlı və parlaq salnaməsini yaradıb. Ulu Öndər siyasi fəaliyyətinin bütün mərhələlərində Vətənə, xalqa, torpağa sonsuz məhəbbət və sədaqət hissi ilə, qurub-yaratmaq amalı ilə yaşamış, hər zaman milli dəyərlərə bağlı olmuşdur. Ümummilli Lider bütün zəngin və mənalı həyatı boyu daim xalqını, Vətəni düşünmüş, Azərbaycanın ən çətin məqamlarında onu üzləşdiyi faciələrdən, çətinliklərdən xilas etmək üçün misilsiz fədakarlıqlar göstərmiş, tarixi hadisələrin inkişaf məcrasını qabaqcadan müəyyən edib bilmişdir.

AZƏRBAYCANIN GƏLƏCƏK İNKİŞAFININ STRATEJİ İSTİQAMƏTLƏRİ MÜƏYYƏNLƏŞDİRİLDİ

Ötən əsrin 60-cı illərində Azərbaycan iqtisadi və mədəni tənəzzül dövrünü yaşayırdı. O zaman məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin gəlişi ilə cəmiyyət həyatının bütün sahələrində sürətli yüksəliş, milli ruhun inkişafı və mənəviyyatın tərəqqisi dövrü yaşandı. Belə ki, 1969-cu ilin 14 iyulunda Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nın I katibi seçildi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin respublika rəhbərliyinə gəlməsindən sonrakı dövr milli özünüdərkən, milli özünəqayıdışın başlanğıcı kimi qəbul olu-

nur. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-nın I katibi təyin olunduğu il tarixində yeni dövrün, Azərbaycanın sosial - iqtisadi həyatında inkişafın bünövrəsi qoyuldu. 1969-cu il avqustun 5-də Azərbaycan KP MK-nın plenumunda etdiyi tarixi çıxış imperiya rəhbərliyini təşvişə salmışdı. Azərbaycan KP MK-nın 5 avqust 1969-cu il plenumunda Azərbaycanın gələcək inkişafının strateji istiqamətləri müəyyənləşdirildi. Bütünlüklə sovet cəmiyyətini bürüyən rüşvətxorluq, korrupsiya hallarının etiraf olunması, ittifaq ölkəsində böyük hadisəyə çevrildi. Ölkədəki acınacaqlı vəziyyət, əhali-

nin məmurlar tərəfindən əsassız olaraq incidilmə hallarının, rüşvət və korrupsiyanın qarşısının alınması üçün mühüm tədbirlər hazırlandı.

O dövrlərdə bütün yaşayış məntəqəsində – şəhərlərdə, qəsəbə və kəndlərdə əhalinin mənzil-məişət şəraiti kökündən yaxşılaşdırıldı. Hazırlanan strateji proqrama əsasən, 1970-ci illərdə bütün Azərbaycan əzəmətli tikinti meydanına çevrildi. Ümumiyyətlə, ölkənin hər yerində infrastruktur yaradıldı, yeni xidmət sahələri açıldı. Ümummilli Lider hələ o illərdə Azərbaycanın gələcəyini hesablayır,

bugününü qururdu. Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə Azərbaycanın hər bir yerində nəhəng layihələr, yenidənqurma işləri həyata keçirilirdi.

GƏLƏCƏYƏ HESABLANMIS İSLAHATLAR

1969-cu ildə hakimiyyətə gəldiyi ilk günlərdən Ulu Öndər Heydər Əliyev bütün sahələrdə yüksək ixtisaslı kadrların yetişdirilib hazırlanması məsələsinə böyük diqqət və qayğı göstərdi. Bu kadrların böyük əksəriyyətini respublikanın özündə hazırlamaq məqsədilə o, ali və orta ixtisas müəssisələrinin maddi-texniki bazasını möhkəmləndirdi. Onların yeni binalar və avadanlıqlarla təchiz olunmasını təmin etdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və gərgin əməyi, səyi nəticəsində Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi məktəbin açılması Azərbaycanın həyatında çox mühüm bir hadisə oldu. 8Bildiyyə kimi, bütün fəaliyyəti dövründə Heydər Əliyev öz taleyini hərbi sənətinə, zabıtlıq peşəsinə həsr edənlərə böyük hörmətlə yanaşmış və onların xidmətinə yüksək dəyər vermişdir. Azərbaycanlı gəncləri ali hərbi məktəblərə hazırlamaq məqsədilə respublikada hərbi təyinatlı orta internat məktəbini yaratmağın zamanı çatmışdı. Belə bir məktəbin yaradılması Azərbaycanın gələcəyi üçün çox mühüm hadisə olacaqdı. Burada Azərbaycanlı gənclər həm rus dilini mükəmməl öyrənə, həm də ibtidai hərbi biliklərə yiyələnə və asanlıqla istədikləri ali hərbi məktəblərə daxil ola bilərdilər. Ulu Öndər Heydər Əliyev həmin məktəbin necə olacağını, fəaliyyətinin xüsusiyyətləri barədə də fikirlərini bildirmiş və tez bir zamanda bu istiqamətdə işlərin görülməsi üçün Maarif nazirinə tapşırıqlarını da vermişdir. Bununla da Moskvanın buna müdaxilə etməməsi üçün təşəbbüsün Maarif Nazirliyindən gəlməsinə şərait yaratmışdır.

1971-ci ildə məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü, gərgin zəhməti və uzaqgörənliyi sayəsində, böyük əziyyətlər bahasına tarixi addım atıldı. Cəmişid Naxçıvanski adına hərbi təmayüllü məktəb yaradıldı. Bu hərbi məktəbdə azərbaycanlı gənclər təhsil almağa başladılar.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin milli tərəqqi - Azərbaycanın sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı yolundakı tarixi xidmətlərinin təhlili göstərir ki, mənəvi-ideoloji və siyasi prinsiplə xidmət edən siyasi islahatların aparılması ölkənin gələcək inkişaf strategiyasına hesablanıb.

Ardı Səh. 5

Müstəqil və qüdrətli Azərbaycanın təməlinin qoyulduğu tarixi gün

Əvvəli-Səh-4

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan təhsilinin inkişafındakı müstəsna xidmətlərindən biri kimi Azərbaycandan kənar, keçmiş SSRİ-nin 50-dən artıq böyük şəhərinin, 170-dən çox ən məşhur ali məktəbində respublikamızın xalq təsərrüfatı, elm, təhsil və mədəniyyətinin 80-dən artıq sahəsini əhatə edən 250-dən çox ixtisas üzrə azərbaycanlının yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi hazırlanması həyata keçirilmişdir. 1970-ci ildə Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə azərbaycanlı gənclər Moskvanın aparıcı ali məktəblərinə təhsil almağa göndərildi.

XİLASKARLIQ MİSSİYASI - XALQIN QURTULUŞU

Xalqımızın Ümummilli Lideri, Dahi Şəxsiyyət Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi, fədakarlığı, müdrikliyi Onu bütün dünya azərbaycanlılarının Liderinə çevirib. Bütün ömrünü canından artıq sevdiyi xalqına, ölkəsinə həsr edən Ulu Öndər Heydər Əliyev tariximizdə müstəqilliyimizin Memarı və Qurucusu olaraq adını əbədləşdirib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin düşünülmüş siyasəti dövlətin gələcək həyatının inkişafına hesablanmışdır. Belə ki, Ulu Öndər Azərbaycan dövlətini və xalqını dövrün ən çətin sınaqlarından çıxararaq, ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni-mənəvi tərəqqisinə nail olmuşdur. O, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin qorunmasında və möhkəmləndirilməsində titanik fəaliyyət göstərərək fundamental uğurlara imza atıb. Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan dövlətinin dirçəlməsində, onun mövqeyinin, təməlinin möhkəmlənməsində rolü əvəzsiz olmuşdur. Məhz 15 iyun xalqımızın tarixinə böyük əhəmiyyət daşıyan günlərdən biri - Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuşdur. 1993-cü ilin 15 iyununda Ulu Öndər Heydər Əliyevin ikinci dəfə Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdaraq xilas-karlıq missiyasını yerinə yetirməsi xalqımız tərəfindən dövlətimizin qurtuluşu kimi qeyd olunur və həmin tarixdən ölkəmizin yeni bir dövrü başlanıb. O dövərə nəzər salarkən baş verən hadisələrin xalqı, bütövlükdə, uçurma sürüklədiyinə şahidi olur. Belə bir zamanda xalqın təkidi və istəyi ilə hakimiyyətə gələn, Qayıdışı ilə böyük nailiyyətləri Azərbaycan salnaməsinə daxil edən Ulu Öndər Heydər Əliyev Ona etimad göstərənlərin ümidini tez bir zamanda doğrultdu.

Ulu Öndərin məqsədyönlü siyasəti ilə Azərbaycanın şanlı və silinməz tarixi yazıldı. Dahi Şəxsiyyət xalqına möhkəm dövlətçilik təsisatlarına malik, demokratik və bəşəri dəyərlərə sadıq, dünya birliyində layiqli yer tutan müasir müstəqil Azərbaycanı bəxş etdi. Ölkəmizin qazandığı bütün uğur və nailiyyətlər, inkişaf və tərəqqi, xalqımızın milli dəyərlərinin qorunması Heydər Əliyev Şəxsiyyətinin bəhrəsidir. Ölkəmiz demokratiya, hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə irəlilədi, xalq birliyi yarandı. 1993-cü ilin oktyabr ayının 3-də YAP-ın Sədri Heydər Əliyevin Prezident seçilməsi ölkəmizdə iqtisadi sabitliyin təmin edilməsi, tənəzzülə uğramasının qarşısının alınması və yeni dövrün tələblərinə uyğun şəkildə islahatların həyata keçirilməsində böyük əhəmiyyət kəsb etdi. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycan vətəndaşlarının sosial durumunun yaxşılaşdırılması ilə bərabər, dövlət quruculuğu siyasətinin ardıcıl surətdə həyata keçirilməsi, Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq nüfuzunun artırılması istiqamətində addımlar atıldı.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan

dövlətçiliyi qarşısında başlıca xidmətləri sırasında dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işlərdən biri kimi dövlət quruculuğunun hüquqi bazasının yaradılması idi. 1995-ci ildə qəbul edilmiş Konstitusiyaya Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunun əsaslarını qoydu. Ulu Öndərin birbaşa təşəbbüsü ilə hazırlanmış və ümumxalq səsverməsi nəticəsində qəbul olunmuş bu Sənəd, müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası kimi tarixə yazıldı. Onun gərgin səyləri nəticəsində hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyən müstəqil Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, insanların azad, sərbəst yaşaması, qanunun aliliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə ən yüksək tələblərə cavab verən normativ-hüquqi baza yaradıldı.

Müstəqilliyin əvəzsiz nemət olduğunu və xalqın tarixi taleyində

çox önəmli rol oynadığını böyük qürur hissi ilə bəyan edən Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi və dönməz etdi: "Azərbaycan xalqı azadlığını əldə etmiş xalq kimi yaşayacaq, öz müstəqil dövlətini qoruyacaq, saxlayacaq və müstəqil Azərbaycan Respublikası əbədi yaşayacaqdır", - deyən Dahi Öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu 1994-cü ilin 20 sentyabrında nəhəng neft müqaviləsi - "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Dünyanın ən aparıcı dövlətlərinin ən qabaqçıl şirkətlərinin bu kontraktı iştirakı isə ölkəmizin regionda əhəmiyyətini və nüfuzunu artırdı. Azərbaycan iri regional layihələrdə, Avropanın və bütövlükdə, dünya enerji təhlükəsizliyi sistemində qoşuldu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısında başlıca xidmətləri sırasında dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işlərdən biri kimi dövlət quruculuğunun hüquqi bazasının yaradılması idi. 1995-ci ildə qəbul edilmiş Konstitusiyaya Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunun əsaslarını qoydu. Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi ilk dəfə olaraq insan hüquqlarının prioritetliyini və hakimiyyət bölgüsünü özünün gələcək inkişafı kimi seçdi. Ulu Öndərin birbaşa təşəbbüsü ilə hazırlanmış və ümumxalq səsverməsi nəticəsində qəbul olunmuş bu Sənəd, müstəqil Azərbaycanın ilk

bunaldakı çıxışları, təbii ki, Azərbaycan qadınlarına göstərilən etimad və inam hissindən yaranmışdı.

MİLLİ MARAQLARA VƏ XALQIN ALI İRADƏSİNƏ ƏSASLANAN STRATEJİ YOL

Bu gün Azərbaycanın bütün sahələrində Ulu Öndər Heydər Əliyevin böyüklüyü görünür. Onun Şəxsiyyəti, məhz əməllərini yaşadan Azərbaycanın, bütövlükdə panoramasında özünü göstərir. Müasir həyatımızda Azərbaycana marağın artması Ulu Öndər Heydər Əliyevin düzgün müəyyənləşdirdiyi siyasət nəticəsində mümkün olub. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin yürütdüyü siyasət Azərbaycanın böyük nailiyyətlər əldə etməsinə səbəb olub. Müasir dövrümüzdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə uğurlu islahatlar aparılır, Azərbaycan regionun lider dövlətinə çevrilib, diplomatiya sahəsində uğurlar əldə edilib. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı məqsədyönlü fərman və sərəncamlarla, qəbul etdiyi pragmatik qərarlarla, habelə, obyektiv reallıqdan irəli gələn addımları ilə ölkəmizin dinamik yüksəlişini və insanların rifahının yüksəlməsini təmin edib. 2003-cü ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyasəti, məqsədyönlü islahatlar proqramı ölkəmizin bütün sahələrdə yeni nailiyyətlərlə müşahidə olunan sürətli inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına səbəb olub.

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi güclü dövlət, güclü ordu strategiyası torpaqlarımızın işğaldan azad olması ilə nəticələndi. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusunun işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə Zəfər yürüşünə başlaması və qırx dörd gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Ermənistanın 30 il ərzində qurduğu silahlı qüvvələrini darıma-dağı edərək qələbə qazanması tariximizə yeni gün olaraq daxil edildi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən təsdiqlənən mükəmməl hərbi strategiya və taktika döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun "Dəmir yumruq" əməliyyatını sürətlə və az itki ilə həyata keçirməyə imkan verdi. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, O, ata vəsiyyətini, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ən böyük arzusunun - Qarabağın mənfur düşmənlərdən, işğalçı ermənilərdən azad olunmasını gerçəkləşdirdi. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə sürətli yenidənqurma və bərpa işləri həyata keçirilməkdədir. 30 il ərzində xarabazara çevrilmiş torpaqlarımızda canlanma müşahidə olunmaqdadır.

Qazanılan bütün nailiyyətlərin əsasında Ümummilli Lider tərəfindən müəyyənləşdirilən siyasi kurs və Prezident İlham Əliyevin bu siyasi kursu uğurla davam etdirməsi faktı dayanır. Bu gün Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf edən, modernləşən, beynəlxalq miqyasda nüfuzu gündən-günə artan dövlətinə çevrilib və Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha da yüksək zirvələr fəth edir. Ümummilli Liderin layiqli davamçısı olan Prezident İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən uğurlu daxili və xarici siyasət kursu Ulu Öndər Heydər Əliyev ideyalarına söykənir və əldə edilən dinamik inkişaf, sarsılmaz ictimai-siyasi sabitlik göstərir ki, müasir müstəqil Azərbaycanın seçdiyi strateji yol milli maraqlara və xalqın ali iradəsinə əsaslanır.

Zümrüd BAYRAMOVA

İyulun 11-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Veteranlar Şurasının, YAP Səbail rayon təşkilatının və "Türk Ağsaqqalları arasında Əlaqələrin İnkişafı" İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda ilk dəfə siyasi hakimiyyətə gəlməsinin 56-cı ildönümünə həsr olunmuş "Tərəqqi yolunun başlanğıcı: müstəqil və qüdrətli Azərbaycan naminə" mövzusunda tədbir keçirilib.

Mirzə Fətəli Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında keçirilən tədbirdə əvvəlcə Ulu Öndər Heydər Əliyevin büstü önünə gül dəstələri düzülüb. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Sonra Azərbaycanın Dövlət Himni səsləndirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan YAP Səbail rayon təşkilatının sədri Muxtar Nağıyev Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz qarşısında xidmətlərindən danışıb. O bildirdi ki, 1969-cu ildə Heydər Əliyevin Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilməsi ilə respublikamızda böyük inkişaf yolu başlayıb. Təşkilat sədri qeyd edib ki, bu, Azərbaycanın gələcək inkişafının, ictimaiyyətinin, tərəqqisinin və parlaq perspektivlərinin əsası oldu.

Çıxış edən YAP Veteranlar Şurasının sədri, partiyanın İdarə Heyətinin üzvü Arif Rəhimzadə bildirib ki, 1969-cu ilin iyul ayında Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra bütün sahələrdə həyata keçirilən islahatlar, görülmüş tədbirlər respublikamızın inkişafını təmin etdi. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan qısa müddətdə keçmiş ittifaq səviyyəsində sənaye istehsalının artım sürətinə görə ilk yerlərdə qərarlaşdı, kənd təsərrüfatı, təhsil və səhiyyə sektorlarında, eləcə də neft sənayesində inkişaf tempi əldə edildi. Həmçinin milli-mənəvi dəyərlərin qorunması istiqamətində əhəmiyyətli tədbirlər görüldü.

YAP Veteranlar Şurasının sədri qeyd edib ki, 1971-ci ildə Ulu Öndərimizin təşəbbüsü ilə Bakıda Cəmşid Naxçıvanski adına hərbi liseyin yaradılması isə peşəkar milli hərbiçilərimizin yetişməsinə mühüm amil oldu: "Bununla yanaşı, 1978-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə İttifaq respublikaları arasında ilk olaraq məhz Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasına "Azərbaycan dili Azərbaycan SSR-in rəsmi dövlət dilidir" maddəsi daxil edildi. Bir sözlə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1969-1982-ci illər ərzində ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dönmə respublikamızın tərəqqi dövrü kimi yadda qaldı. Görülən işlər, əslində, müstəqilliyimiz üçün zəmin yaradırdı. 1991-ci ildə Azərbaycan müstəqilliyini elan etsə də, gerçək müstəqilliyimiz Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra qazanıldı. Çünki Heydər Əliyev Azərbaycanı parçalanmaqdan xilas edərək müstəqilliyimizin dönməzliyini təmin etdi. Bu gün Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyev yolunu uğurla davam etdirir. Ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etmiş Azərbaycan hazırda dünyada böyük nüfuzə malikdir".

"Türk Ağsaqqalları arasında Əlaqələrin İnkişafı" İctimai Birliyinin sədri, YAP Veteranlar Şurasının üzvü Sudeyif İmamverdiyev çıxışında bildirdi ki, Azərbaycanın müasir tarixi, ölkəmizin inkişafı bilavasitə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun sözlərinə görə, hər bir xalqın tarixində müstəsna rol oynayan, xilaskarlıq missiyası həyata keçirən tarixi şəxsiyyətləri var. "Azərbaycan xalqının tarixində də məhz belə bir şəxsiyyət Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevdir. İstənilən sahənin inkişaf tarixinə nəzər saldıqda Heydər Əliyevin uğurlu siyasətinin, onun misilsiz xidmətlərinin şahidi oluruq. Ulu Öndərin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi illər milli oyanış, tərəqqi, müstəqil dövlət quruculuğu dövrü kimi qəbul edilir".

S.İmamverdiyev qeyd edib ki, Heydər Əliyevin qurucusu olduğu müstəqil Azərbaycan dövləti Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla inkişaf edir və dünyada qüdrətli dövlətə çevrilib. "Ulu Öndər Heydər Əliyevin əbədiyaşar ideyaları

"Tərəqqi yolunun başlanğıcı: müstəqil və qüdrətli Azərbaycan naminə"

daim gənclərə aşılmalıdır", - deyən S.İmamverdiyev gəncləri Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irsini dərinləndirən öyrənməyə çağırıb.

Çıxış edən YAP Veteranlar Şurasının üzvü Misir Mərdanov Ulu Öndər Heydər Əliyevin bütün həyatını Azərbaycan xalqına və dövlətinə həsr etdiyini bildirdi. Onun sözlərinə görə, 1969-cu ildə Ulu Öndərin Azərbaycanda ilk dəfə siyasi hakimiyyətə gəlməsi respublikamızın tarixində dönüş nöqtəsi oldu. Ulu Öndər Heydər Əliyev Sovet İttifaqı dövründə Azərbaycanı qabaqcıl respublikalar sırasına çıxardı kimi, 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı ilə də müstəqilliyi əbədləşdirən uğurlu bir yolun başlanğıcını qoydu.

YAP Veteranlar Şurasının üzvü söyləyib ki, bu gün Azərbaycanın əldə etdiyi bütün uğurların təməlinə məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri dayanır: "Heç vaxt unutmamalıyıq ki, bu nailiyyətlər böyük şəxsiyyət Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin ruhu şadıddır. Çünki bu gün Azərbaycan müstəqil, güclü dövlətdir. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmiz ərazi bütövlüyü və suverenliyini tam bərpa edib. Hazırda Azərbaycan inkişafının yeni mərhələsinə yaşayır. İnanırıq ki, qalib Azərbaycan bundan sonra da böyük nailiyyətlər qazanacaq".

Tədbirdə YAP Veteranlar Şurasının üzvü Tahir Məmmədov və "Türk Ağsaqqalları arasında Əlaqələrin İnkişafı" İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin üzvü Ramiz Məşədihəsənli də çıxış edərək Ümummilli Lider Heydər

Əliyevin Vətənimiz üçün fədakar fəaliyyətinin önəmindən ətraflı bəhs ediblər.

Sonra tədbir interaktiv formada davam edib, iştirakçıların sualları cavablandırılıb.

YAP sıralarına yeni qəbul olunan şəxslərə üzvlük vəsiqəsi təqdim olunub, partiyanın Səbail rayon təşkilatının bir qrup fəal Fəxri fərmanla təltif ediliblər. Tədbir Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

Azərbaycan əhalisinin sayı açıqlanıb

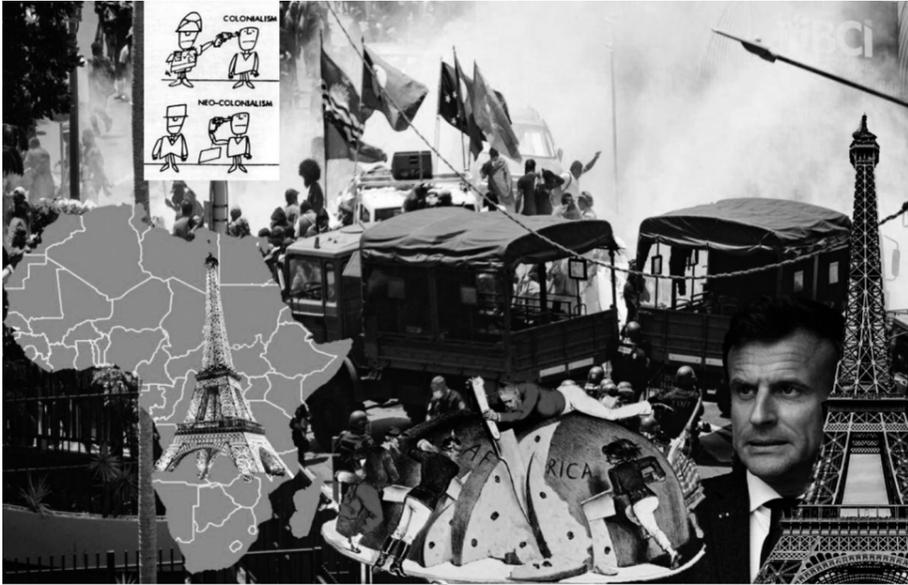
İlin əvvəlindən ölkə əhalisinin sayı 14 min 205 nəfər və ya 0,14 faiz artaraq, 2025-ci il iyunun 1-nə 10 milyon 239 min 94 nəfərə çatıb. AZƏRTAC Dövlət Statistika Komitəsinə istinadla bildirir ki, əhalinin ümumi sayının 54,4 faizini şəhər, 45,6 faizini kənd sakinləri, 49,8 faizini kişilər, 50,2 faizini isə qadınlar təşkil edir.

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatına görə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının işğal-

dan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"na əsasən işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpa olunmuş yaşayış məntəqələrinə iyulun 1-dək 15 min 300 nəfərdən ibarət 3 min 839 ailənin qayıdışı təmin edilib.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məlumatına görə, həmin tarixə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa-quruculuq işləri və digər peşə fəaliyyəti ilə bağlı müvəqqəti yaşayış şəxslərinin və onların ailə üzvlərinin sayı isə 34 min 34 nəfər təşkil edib. Xankəndi şəhərində yerləşən Qarabağ Universitetində təhsil alan 1150 nəfər tələbə də nəzərə alınmaqla, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış əhalinin ümumi sayı 50 min 484 nəfərdir.

Neokolonializm məhz yunan dilindən “yeni” kimi tərcümə olunan “neo” prefiksi ilə işlədilsə də elə həmin o “müstəmləkəçilik”dən başqa bir şey deyil. Belə görünür ki, Qərb ölkələrinin məqsədləri dəyişməz olaraq qalır, yalnız üsul və mexanizmlər dəyişir. Neokolonializm üçüncü dünya ölkələrinin müstəqillik əldə etdiklərindən sonra yaranmış və yeni müstəqillik əldə etmiş ölkələrin resursları üzərində nəzarəti həyata keçirməklə Qərbdən asılı vəziyyətdə olan kapitalizmin, imperializmin bu dövlətlərə hökmranlığına yönəlmiş qurum və mexanizmlərin yaradılması şəklində özünü göstərməkdədir.

Üçüncü Dünya ölkələrinin, müasir elmi ədəbiyyatda Qlobal Cənub ölkələri adlanan ölkələrin müstəqillik əldə etməsindən yarım əsrdən çox vaxt keçib, lakin zəngin təbii ehtiyatlarına baxmayaraq, əvvəlki kimi hələ də iqtisadi və texnoloji gerilik, aclıq, yoxsulluq, epidemiyə və pandemiya təhlükələri ilə üz-üzə qalaraq, zəif olaraq qalırlar. Bütün bunlar guya, insan haqları, demokratiya, bərabərlik, ədalət və sair kimi, dünyada elan edilən ümumbəşəri dəyərlərdən asılı olmayaraq, nəzərə belə alınmayaraq baş verir. Məsələ burasındadır ki, ümumbəşəri elan edilmiş dəyərlərə hörmətsizlik elə məhz bir çox onilliklər sonra, Qlobal Cənubun bir sıra xalqları zülməndən azad edildikdən, müstəqillik əldə etdikdən sonra dünyada yeni çəkişmələrə səbəb olmaqdadır. Bunun sübutu olaraq, Afrikanın müxtəlif ölkələrində və regionlarında real vəziyyəti, diplomatik münasibətlərin pozulmasını, xüsusən də hərbi sahədə denonsasiyanı, yeni qəzəb dalğalarını göstərə bilərik. Yəqin ki, bu qəzəb dalğaları da neokolonializmlə mübarizəni özündə ehtiva edir və çox güman ki, bu mübarizə indiki kimi deyil, nə zamansa özünü yetərinə göstərəcək. Heç şübhəsiz ki, bu hal qaçılmazdır və neokolonializmin sona qədər davam edəcəyi mümkünsüzdür və bu baxımdan dünya xalqları özləri də, elə Qərb özü də buna artıq hazırlıqlı olmalıdır. Onu da unutmamaq lazımdır deyil ki, Afrikada neokolonializmlə mübarizənin vəzifələri qitə xalqlarının qarşısında duran problemlərin müəkkəbliyinə görə müxtəlifdir. Bu müxtəlifliyi sadalamağa heç də ehtiyac yoxdur və biz iqtisadi, siyasi, mədəni, texnoloji, institusional, müdafiə və təhlükəsizlik istiqamətində yolları qeyd etsək, ümid edirik ki, tamamilə münasib olar və yerinə düşər...

İQTİSADI YOLLAR

Bildiyimiz kimi, Afrika təbii resurslarla və insan resursları ilə məşhurdur. Xüsusilə almaz, qızıl, nikel, uran, titan, qrafit, dəmir filizi, fosfatlar, alüminium, qaz, neft, ağac və balıq ehtiyatları olmaqla, qitənin təbii ehtiyatları sonsuzdur. Sırr deyil ki, Afrika unikal flora və faunaya malikdir. Bundan əlavə, dünyanın ən gənc və ən sürətlə artan əhalisi də

Neokolonializmlə MÜBARİZƏNİN YOLLARI

Afrikadadır. BMT-nin Afrika İqtisadi Komissiyasının məlumatına görə, qitənin əhalisi 2024-cü ildə 1,5 milyard nəfər olub və artım statistikasına əsasən 2050-ci ilə qədər bu rəqəm həttə 2,5 milyarda çatacaq. Doğrudur, bu, bir tərəfdən gələcəkdə qitə əhalisinin təhlükəsizliyinə təminat verir. Amma digər tərəfdən də bu gün müəyyən inkişaf problemləri yaradır, çünki ən azından, qidalanma, qida təhlükəsizliyi kimi bir mühüm problemin təcili həlli vacibdir. Məsələ burasındadır ki, Afrikanın sərvətləri qitə əhalisinin maraqları naminə istifadə edilmir və qitənin iqtisadiyyatı Qərb ölkələrinin əlindədir. Nəticədə, 2023-2024-cü illərdə Afrika ölkələrinin əhalisinin rifah indeksi, BMT-nin İnkişaf Proqramına görə, bu gün planetin ən aşağı göstəricilərindən biri olaraq qalır. Deməli, müstəmləkəçilik və neokolonializm bir-biri ilə eyni şeydir. Məhz buna görə də Afrikada neokolonializmlə mübarizənin ən mühüm vəzifələrindən biri onların iqtisadi resursları üzərində nəzarəti afrikalılara qaytarmaq hesab olunmalıdır. Yalnız bu yolla Afrika ölkələri iqtisadi suverenliyə nail ola və müalicə, qidalandırma, eləcə də maarifləndirmə kimi aktual problemləri həll edə biləcəklər.

SİYASİ YOLLAR

Diqqətə çatdırmaq ki, bir çox ekspertlər məhz müstəmləkəçilikdən qurtulduqdan sonra Afrikanın bu fenomendən tamamilə qurtulduğu və öz gələcəyini qura biləcəyi fikrini ifadə etdilər. Ancaq təcrübə bunun əksini göstərdi. Afrika liderlərinin əksəriyyəti afrikalılar üçün qərarlar qəbul etməyə davam edən müstəmləkəçilərin hakimiyyəti altında qaldı. Qərb üçün arzuolunmaz olan bütün liderləri Afrika xalqı və beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında gözəndən salmaq üçün onları diktator adlandırmaqla, aradan götürdülər. Qərb birmənalı şəkildə hesab edir ki, Afrika liderlərinin siyasəti keçmiş metropolun maraqlarına xidmət etməli idi. Bir sıra mənbələrdə qeyd olunduğu kimi, bəzi Afrika ölkələrində hökumət üzvlərinin və yüksək rütbəli şəxslərin təyinatı metropolis tərəfindən təsdiq edilmiş, iclasların gündəliyi isə sahiblərlə razılaşdırılmalıymış. Beləliklə, qitəni düzgün inkişaf yoluna yönəltməli olan Afrika ölkələrinin siyasi müstəqilliyi formal xarakter aldı və bu gün də məhz müstəmləkəçilərin maraqlarına xidmət etməkdədir. “Yeni” müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizənin siyasi vəzifələri öz xalqının mənafeyini üstün tutan əsl Afrika liderlərini hazırlamaqdır. Kənardan sifariş yox, xalq tərəfindən seçiləcək liderlər məhz neokolonializmin kökünü kəse bilərlər.

MƏDƏNİYYƏT YOLLARI

Şübhə yoxdur ki, mədəniyyət cəmiyyətin şəxsiyyətinin ən mühüm elementidir. Fərdin

mədəniyyətini, adət-ənənələrini, tendensiyalarını, mənsubiyyətini itirməsi onu istinad nöqtəsiz qoyur və şəxsiyyətin itirilməsinə belə gətirib çıxarır. Təəssüf ki, müstəmləkəçiliyin əsas məqsədlərindən biri də, məhz Afrika xalqlarının rahat idarə olunması üçün onların mədəniyyətlərini əllərindən alınması oldu. Afrikada olan xalqların mədəniyyətlərini də, adət-ənənələrini də, onlara məxsus olan mədəni irsi də, milli mənsubiyyətlərini də, özünəməxsusluqlarını da əllərindən almaqla, bilavasitə müstəqilliklərini əllərindən almağa hesablanmış siyasət yürüdüldü Qərb tərəfindən.

Heç də sırr deyil ki, müstəmləkəçilik dövründə Qərb ölkələri Afrika xalqlarının sənət əsərlərini və mədəniyyət obyektlərini talamaqla məşğul olurdular. Bu gün neokolonializm dövründə akkulturasıya ən yüksək mədəni nailiyyət kimi rəqəmsal məkanda Qərb həyat tərzini təbliğ edən müasir informasiya texnologiyaları vasitəsilə həyata

lət təkbaşına yaşaya bilməz. Beynəlxalq təşkilatların, regional inteqrasiya birliklərinin məqsədləri hazırda təcili ümumi problemlərin həllinə yönəlməlidir. Afrika dövlətləri artıq yaradılmış regional və ya universal mexanizmləri yaratmaqda və ya onlara, Qərbi Afrika Dövlətlərinin İqtisadi Birliyi (ECOWAS), Cənubi Afrika İnkişaf Birliyi (SADC), Afrika İttifaqı (AU), BMT və sairələrinə qoşulmaqdadır.

Sözsüz ki, Afrika ölkələrinin bu və digər təşkilatlarda iştirakı konkret problemlərin həllinə imkan verir, lakin onların ümumi işdəki çəkisi ilə bağlı çoxlu suallar qalır. Məsələn, BMT-də Afrika ölkələri “ikinci dərəcəli” rol oynayırlar. Müəyyən dərəcədə onlar metropoliyaların tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. Üstəlik, Afrika ölkələrinin özlərinin yaratdığı qurumlar onlara təsir alətinə çevrilib. Buna misal olaraq, Qərb ölkələri regiondakı geosiyasi problemlərini həll etmək üçün təşkilatdan istifadə etdiyi üçün Saheldəki böhran

keçirilir. Bu, əsasən Afrika həyat tərzinə zidd olan qeyri-ənənəvi dəyərlərin yayılmasından ibarətdir. Bunu ilk növbədə nəzərə almaq lazımdır. Məhz elə nəzərə alaraq da Afrikada neokolonializmlə mübarizənin daha bir yolu olaraq, qitə xalqlarının mədəniyyətini, adət-ənənələrini, milli mənsubiyyətlərini qorumaq və yaşatmaq ən önəmli hesab edilməlidir.

TEXNOLOJİ YOLLAR

Qərb ölkələrinin Afrika dövlətləri ilə bağlı ən böyük səhvi ondan ibarətdir ki, müstəqillik əldə etdikdən yarım əsr keçməsinə baxmayaraq, Afrika hələ də Avropa üçün yalnız xammal bazası olaraq qalır. Qərbin fikrincə, istənilən texnoloji inkişaf Avropanın iqtisadi hegemonluğuna təhlükə yarada bilər. Ona görə də Qərbə Afrikanın yalnız xammal bazası və yüksək əlavə dəyəri olan texnoloji məhsulların bazarı olaraq qalması lazımdır. Afrika ölkələrinin bu çıxılmaz vəziyyətdən çıxmaq cəhdi Qərb hegemonluğuna çağırış və təhlükə kimi qiymətləndirilir. Afrika ölkələrinin iqtisadiyyatı hələ də müstəmləkə hökmranlığının, qəhvə, kakao, neft, qaz və sair məhsullarına əsaslanır. Qitə vəziyyəti yaxşılaşdırmaq istəyirsə, texnoloji sıçrayış üçün şərait uğrunda mübarizə aparmalıdır.

MÜDAFİƏ VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ YOLLARI

Afrikadakı humanitar vəziyyətlə bağlı sözsüz ki, ancaq arzuolunmaz hallar yada düşür. Sadalanacaq çox şeylər var. Afrikadakı müharibələrin, məcburi köçkünlərin və qaçqınların sayı, qida çatışmazlığı, xəstəliklər kimi sonu olmayan, sayı bilinməyən, günü-gündən də artan problemlər hələ də davam etməkdədir. Bu problemlər azmış kimi Afrikanın təhlükəsizliyi də əminlik altında deyil. Heç bu qitənin təhlükəsizliyi öz əlində deyil. Təhlükəsizliyin məhz xarici aktorlara verilməsi Afrika ölkələrinin müdafiə sahəsində zəifləməsinə səbəb olub. Bu, eyni zamanda transsərhəd cinayətinin “çiçəklənməsinə” və dövlət strukturlarının zəifləməsinə səbəb olan dövlət sərhədlərinin zəifliyini izah edir. Afrikanın təhlükəsizlik problemləri təkə vətəndaşların, onların əmlaklarının və qurumlarının fiziki müdafiəsi ilə bağlı deyil, həm də ərzaq təminatı, enerjinin inkişafı və sair ilə bilavasitə bağlıdır.

Bu vaxta qədər müstəmləkəçilik kimi, bu gün isə neokolonializm kimi tanıdığımız bəla bir çox Afrika xalqlarının həyatını zəhərləyir. Bu, Afrika ölkələrinin hərbi-siyasi, iqtisadi, mədəni, texnoloji və ərzaq suverenliyinin möhkəmlənməsinə ciddi maneə deməkdir.

İNSTITUSIONAL YOLLAR

Beynəlxalq təşkilatların və regional inteqrasiya birliklərinin rolu çox vacibdir və bunu danmaq da mümkün deyil, çünki heç bir döv-

ran səbəbindən bu gün ECOWAS nüfuzu ciddi şəkildə sarsılıb. Afrika İttifaqının fəaliyyəti və işinin təşkili üçün zəruri olan büdcənin əsas hissəsi Avropa İttifaqının və bəzi qeyri-Afrika ölkələrinin payına düşür. Beləliklə, bütün bunlardan sonra belli olur ki, Afrika dövlətlərinin öz institutlarının muxtariyyət vəzifələri həll olunmasa, beynəlxalq arenada suverenliyi təmin edilməyəcək. Yeni alternativlərin, məsələn, BRİKS-in ortaya çıxması Afrika ölkələrinin beynəlxalq arenada suverenliyini gücləndirməyə kömək edə bilər.

Fransanın müstəmləkəçilik siyasəti yürütməsi fonunda ölkəmizin daxili işlərinə qarışmağa çalışması dekolonizasiya prosesi nəticəsində yaranmış Qoşulmama Hərəkatının Əlaqələndirmə Bürosunun 2023-cü ilin iyulun 5-də Bakıda öz işinə başlayan nazirlər görüşündə əsas müzakirə mövzularından birinə çevrilməsi də təsadüfi sayıla bilməz. Həttə cənab Prezident İlham Əliyev öz çıxışı zamanı qeyd edib ki, neokolonializmi hələ də davam etdirən ölkələrdən biri Fransadır. Dövlət başçısı onu da bildirib ki, Fransanın Avropadan kənarda idarə etdiyi ərazilər fransız müstəmləkə imperiyasının iyrənc qalıqlarıdır. Ölkə rəhbərimiz haqlı olaraq və yerində qeyd edib ki, özünü yalandan insan haqlarının və beynəlxalq hüququn müdafiəçisi kimi qələmə verən Fransa hələ də digər ölkələrin daxili işlərinə qarışır. Açıq-aydı şəkildə görünür ki, Fransa Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində erməni separatizmini dəstəkləyərək, geosiyasi rəqabət, xarici hərbi mövcudluq və “Orientalizm” müstəmləkəçilik siyasəti ilə Cənubi Qafqaz regionunda da eyni məntur təcrübəni tətbiq etməyə çalışır. Qoşulmama Hərəkatı kimi mötəbər qurumların iclaslarında Fransanın müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı haqlı çıxışların edilməsi rəsmi Parisə, ümumiyyətlə, neokolonializmə böyük zərbədir.

Qeyd etmək lazımdır ki, müstəqillik əldə etmək, Fransa kimi bir müstəmləkəçilik siyasəti yürüdükdən dövlətin əsarətindən qurtulmaq istəyənlər, hüquqları pozulan dövlətlər, xalqlar və ərazilər BMT və digər aparıcı beynəlxalq təşkilatların dəstəyinə ehtiyac duyurlar. Görünən odur ki, hələlik onların səsinə təkə rəsmi Bakı reaksiya verir, yalnız Bakı Təşəbbüs Qrupu aktiv addımlar atır, Fransanı siyasətini dəyişməyə məcbur edir. Bütün günü demokratiya və insan hüquqlarından dem vuraraq aparıcı beynəlxalq təşkilatlar və dövlətlər hələ də ikili standartlarla öz nüfuzlarına zərbə vurmaqdadırlar. Lakin neokolonializmə məruz qalan Afrika ölkələri bu vəziyyətlə barışmamalıdırlar. Mübarizəni davam etdirməli, əsarətdən, neokolonializmdən sadalanan yollarla qurtulmalıdırlar...

İnam Hacıyev

İnsanlar nəyə görə həkimə getməkdənsə, internetdən özünə diaqnoz qoyur?

Müasir dövrdə informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı insanların sağlamlıqla bağlı davranışlarını da köklü şəkildə dəyişib. Xüsusilə internetin ölçətan və sərhədsiz məlumat mənbəyinə çevrilməsi nəticəsində bir çox insan sağlamlıq problemləri ilə üzləşdikdə ilk olaraq həkimə yox, axtarış sistemlərinə müraciət edir.

Bəzi hallarda bu, vaxt və maddi resurslara qənaət kimi dəyərləndirilsə də, çox zaman yanlış və ya qeyri-dəqiq diaqnozlara, hətta ciddi sağlamlıq risklərinə gətirib çıxara bilər. Bəs insanlar nəyə görə peşəkar tibbi yardımı gözdən keçirərək, internetdə özünə diaqnoz qoymağa üstünlük verirlər? **SiA**

mövzu ilə bağlı sosioloq Elçin Bayramlı və sosioloq Üzeyir Şəfiyevin fikirlərini öyrənib.

Bu gün səhiyyə sistemi – həm global miqyasda, həm də yerli səviyyədə – ciddi şəkildə tənqid olunur deyən sosioloq bunun əsas səbəbini qeyd edir: "Səhiyyə və tibbi xidmətlər artıq sağlamlıq mərkəzli deyil, kommersiya maraqları üzərində qurulmuş bir sistem halını almışdır. Dünya üzrə səhiyyə strukturları, xüsusilə də kapitalizmin təsiri ilə formalaşmış dərman sənayesi və özəl tibb qurumları, insanların sağlamlığından çox gəlir məqsədilə fəaliyyət göstərirlər".

Elçin Bayramlı artıq həkimlər bir çox hallarda pasiyentlərə xəstə kimi deyil, müştəri kimi yanaşır deyərək qeyd edir: "Məqsəd xəstəni sağaltmaq deyil, onu uzun müddətli bir "dərman istifadəçisinə" çevirmək olur. Xəstənin problemi kökündən həll olunmur, əksinə, davamlı olaraq dərmanlara bağlı qalması üçün sistemli şəkildə yönləndirilir. Dərman sənayesi daimi müştəri sistemi üzərində işləyir – yeni nə tam sağalsın, nə də ölsün; daim xəstə qalsın və dərmanlardan asılı vəziyyətdə yaşasın. Bu isə həm insani, həm də etik

baxımdan ciddi narahatlıq doğurur. Belə bir şəraitdə insanlar alternativ çıxış yolları axtarmağa başlayırlar. Bəziləri xalq təbabəti vasitələrinə müraciət edir, digərləri internet üzərindən sağlamlıqla bağlı elmi və praktik məlumatlar toplayaq özlərinə uyğun müalicə metodları seçirlər. Doğrudur, internetdə qeyri-etik və yanlış məlumatlar da var, lakin eyni zamanda çoxlu sayda faydalı, elmi əsaslı resurslar da mövcuddur. İnsanlar bu resurslardan istifadə edərək öz sağlamlıqlarını daha təbii yollarla qorumağa çalışırlar. Hətta bir çox insan təcrübəsini paylaşaraq digərlərinə də kömək edir və bu real təcrübələr cəmiyyətdə alternativ müalicə yollarına marağı daha da artırır. Əvvəllər isə bu cür deyildi.

Məsələn, Sovet dövründə səhiyyə sistemi tamamilə dövlət nəzarətində idi. Dərman təminatı, həkimlər, müalicə üsulları – hamısı dövlət tərəfindən təşkil olunurdu və burada əsas məqsəd insanların

Sosioloq Üzeyir Şəfiyev açıqlamasında internet resurslarının bir çox insan üçün faydalı və ölçətan mənbəyə çevrildiyini vurğulayıb: "Xüsusilə də səhiyyə və sağlamlıqla bağlı məsələlərdə internet üzərindən geniş məlumat almaq mümkündür. İnsanlar internetdə müxtəlif xəstəliklər, onların simptomları, müalicə üsulları və profilaktik tədbirlər haqqında kifayət qədər informasiya tapa bilərlər. Bunun əsas səbəblərindən biri də maddi çətinliklərdir. Bəzi insanlar həkimə müraciət edə bilmir, çünki ödənişli tibbi xidmətlər onların büdcəsinə uyğun deyil. Bu səbəbdən də insanlar ilkin mərhələdə öz diaqnozlarını müəyyənləşdirmək və vəziyyəti dəyərləndirmək üçün internet resurslarına müraciət edirlər. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, bu, hər zaman düzgün yanaşma olmaya bilər.

Xəstəliyin dəqiq diaqnostikası yalnız peşəkar həkim tərəfindən və birbaşa kontakla aparıla bilər. Yəni, həkimlə canlı ünsiyyət, fiziki müayinə, laborator analizlər və digər tibbi prosedurlar düzgün diaqnozun əsasını təşkil edir. İnternetdəki məlumatlar yalnız ilkin məlumat xarakterində daşıyır və öz-özünə diaqnoz qoymaq ciddi səhvlərə səbəb ola bilər. Bununla belə, internetin müsbət tərəfləri də inkar edilə bilməz. Bu platformalarda müxtəlif sahə üzrə peşəkar mütəxəssislərin tövsiyələri, məsləhətləri, hətta bəzi hallarda tibbi izahlar və mairifləndirici məlumatlar təqdim olunur. Sosial media və müxtəlif internet forumları, səhiyyə saytları geniş auditoriyaya malikdir. Məlumatların sürətli və asan yayılması, sərfəlilik və populyarlıq bu platformaları cəmiyyət üçün daha ölçətan edir. Nəticə etibarilə, internet resursları faydalı bir informasiya mənbəyi olsa da, xüsusilə diaqnoz və müalicə məsələlərində həkimə müraciət hər zaman üstün tutulmalıdır. İnternet məlumatları düzgün yönləndirici ola bilər, lakin həkimlə birbaşa təmas və peşəkar qiymətləndirmə hələ də əvəzolunmazdır".

Günəl Rəşadqızı

Mətanət Məmmədova

Ən gözəli: sadə həyat tərzini...

Bu, harada mümkündür? Təbii ki, şəhərlərin səs-küyündən, ekoloji çirklənməsindən çox-çox uzaqlarda-kəndlərimizdə. Deməli, ən gözəl həyat haradadır? Kəndlərimizdə: sadə və gözəl həyat.

Lakin zaman-zaman bu gözəlliyin fərqi varmıyıb şəhər eşqi ilə yaşayanlar olur. "Əşi nə qədər mal-qara saxlamaq olar? Nə qədər heyvan sağmaq olar, südü pendirə, şora, qaymağa, qatığa çevirmək olar? Nə qədər torpaqla əlləşmək olar? Nə qədər ağacın altının meyvəsini yığmaq olar? Nə qədər qoz, badam, fındıq çırpmaq, yığmaq, qabıqdan çıxarmaq, sərmək, qurutmaq, kisələrə doldurmaq, bazara aparmaq, satmaq olar? Nə qədər toyuğun dalınca düşüb oradan bura, buradan ora qovmaq olar? Belə də iş olar, düşmüşük, axı bitdik, tükəndik", - deyənlər olur. Və günlərin bir günü mal-heyvanını satır, bağ-bağçasına üz çevirir, qapısını bağlayır, yollanır şəhərə insan.

Şəhərdə onu hansı həyat gözləyir? Bundan xəbərsizdir. Hələlik insan şəhərin gur işıqlarına aldanır. Hələ insan televizordan izlədiyi şəhər həyatının "rahatlığına" gəlir. Mal-heyvan saxlamayacağı, səhər sübh çağından yatağından qalxmayacağı, günorta saatlarından yatıb istirahət edəcəyi, kəndin yorğunluğunu bədəninin çıxaracağı eşqi ilə şəhərə gəlir. "Bu kənddə bir gün görmədik. Gedək Bakıda gün görək, - deyib gəlir Bakıya insan.

Kənddən Bakıya... Çiçək ətirli torpağın təmas etdiyi evindən 6, 7, 9, bəzən 20, 30-cu mərtəbəyə-torpaqdan "ayağı" kəsilmiş evə gəlir. Dörd divar, pəncərələrin önü yeni tikililərin divarları, yaşıllıqdan əsər-ələməti olmayan şəhər mənzərəsi... Pəncərəni açarkən maşınlardan ucalan yersiz siqnalların, qulaqbatırıcı musiqinin əlisilahlı düşməni kimi içəriyə girib, insanın başına endirdiyi ard-arda zərbələr... Pəncərəni açıb təmiz hava almaq istəyərkən maşınlardan ətrafa yayılan tüstüdən savayı heç nə...

Bəzən heç bu ev də olmur. İnsan kənddən şəhərə gəlib şəhər mərkəzindən kilometrərlə kənarında, haradasa 2-3 saatlıq məsafədə şərait-siz evlərdə kirayədə yaşamalı olur, hansı ki, kənddə xan sarayı kimi evinə qifil asıb gəlir. Özünə bir iş də tapır: yaşadığı ərazidən yenə də kilometrərlə uzaqda olan bir iş. Günlərinin yarısı yollarda keçir, əlinə də rayonda aylıq qazancının dördü bir gəlir, ya gəlmir.

Bu da Bakı. Arzuların, istəklərin Bakısı. Sən evini-eşiyini qoy, gəl, burada nə evin, nə düz-əməlli bir işin olsun. Rayonlarda o gözəllikdə ev-eşiyin boş qalsın, o qədər qazancın əlindən çıxınsın. Gəl, burada səhərin sübhündən qalx ayağa ki, işə çatasan. Bax, belə... Buyur, şəhərdə yaşa ki, kəndin qədrini biləsən.

Yaşayır şəhərdə insan. Kəndindən kilometrərlə uzaqda yerləşən şəhərdə. Bəli, səhər yuxusunu ala bilmir. Çünki kənd olsun, şəhər olsun, insan işləməyə, ac qalar. Ailəsinə dolandırma bilməz. Odur ki, kənddə yuxudan oyandığı vaxtdan da əvvəl oyanır ki, şəhərin bu başından o başına işə çata bilsin. Həyat eynidir, lakin fərq kəndin sübh çağında təmiz havası ilə şəhərin sübh çağında belə təmiz olmayan havasıdır.

İnsan şəhərdə yaşadığıca baxır ki, yox, burada öz həyatından dərdi-yi gözəl meyvə-tərəvəz yoxdur, onların dadını heç nədən ala bilmir. Baxır ki, kənd yumurtası, qatığı, kərəsi, şoru hara, buradakı bazarda satılanlara hara?

Meyvəni-tərəvəzi qoyaq bir kənara, insan şəhərdə salam verir, salama alınmadığıca, kəndin xiffətini etməyə başlayır. Yadına salamaşdığı, salamağın hündürdən alındığı, kefinin-halının belə hər gün neçə-neçə həmkəndlisi tərəfindən soruşulduğunu yada salır. Elə bu vaxt liftə daxil olur və qapıyı qonşusuna salam verir. Lakin salama qarşılığını ala bilməyində xəyalı bir də kəndə yollanır. Dərin bir ah çəkir və gözləri təəssüflə uzaq bir nöqtəyə zillənir.

İnsan şəhərdə yaşayır. Aylar ötür, illərə qovuşur. Lakin insan kəndə olan heç bir şeyin eynisini şəhərdə görə bilmir. Bu vaxt dərin bir peşmanlıq onun cisminə hakim kəsilir. Heç nə, heç nə kənddəki kimi deyil axı... İnsan gəzməyə çıxır, parkları, küçələri, istirahət mərkəzlərini gəzir. Lakin sadəliyi tapa bilmir.

Bu zaman özünə sadə yaşam tərzindən başqa heç nəyin lazım olmadığını anlayır. Sən demə ən gözəl yaşayış sadəlikdə imiş. Sadəlik isə kənddə, onun təmiz havasında, mal-qaranın, qoyun-quzunun səsinde, çayların bəzən şaqıltı, bəzən sakitcə axmasında, bağ-bağatın yaşıl və bu yaşıl rəng verən qırmızısında, sarısında imiş. Sadəlik və gözəllik kənddə imiş: insanların bir-biri ilə salamaşdığı kənddə.

Bəzən kənddən çıxıb kəndi bəyənənlər olur. Kənd adamı ilə şəhər adamını fərqləndirənlər də olur. Lakin elə böyük fərq insanın bir-birinə salam verib salam almasında deyilmə? Bunu ki, şəhərdə edən çox az sayda adam var.

Bütün bu düşüncələrlə insan kəndinə qayıdır. Qapısından qifılı açıb evinə girir. Görür ki, sadəlik və gözəllik buradadır.

12 iyul - Ümumdünya Sadə Yaşam Günüdür. Bu gün xaosdan uzaq, sadə həyat tərzini qeyd etməyə həsr olunaraq təbiətlə əlaqə qurmaq, sakitlik və daxili dinclik tapmaq kimi həyat prinsiplərinə diqqət yetirilir.

İstər kənddə, istərsə də şəhərdə sadə həyat tərzinə üstünlük verək. Maddi düşüncələrdən uzaqlaşmaq, daha mənalı həyat tərzini yaşamaq diləyi ilə...

Dövlət qurumlarının fəaliyyətində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. Bu məqsədlə müvafiq hüquqi baza formalaşdırılıb. Əksər dövlət orqanlarında əhaliyə elektron xidmətlərin göstərilməsi təmin edilib. Şəffaflığın artırılması, korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi məqsədi daşıyan "ASAN xidmət" mərkəzləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 13 iyul tarixli 685 nömrəli Fərmanına əsasən yaradılmışdır. Bu gün artıq həmin tarixdən 13 il ötür. Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" mərkəzlərinin fəaliyyətə başlaması dövlət qulluqçularının fəaliyyətində əhaliyə münasibətdə vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsi istiqamətində yeni yanaşma modelidir. Bu model vətəndaş maraqlarına xidmət edir və yeni dövrün çağırışlarından irəli gələn xidmət sektorunda qabaqcıl innovasiyaların tətbiqidir.

"HARADA GÜCLÜ İRADƏ VAR, DÜŞÜNÜLMÜŞ SİYASƏT VAR VƏ İCRAEDİCİ MEXANİZMLƏR TƏKMİLLƏŞİB, ORADA HƏMİŞƏ NƏTİCƏ DƏ OLACAQ"

Bu gün Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" "vahid məkan" prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. "ASAN xidmət" mərkəzlərində vətəndaşlara xidmətin daha yaxşı göstərilməsi üçün yeni üsullardan və müasir innovasiyalardan istifadə olunur ki, bu vətəndaş məmnunluğuna səbəb olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdi ki, bu mərkəzlərdə şəffaflığın dərəcəsi mütləqdir: "Yeni, "ASAN xidmət" in əsas xüsusiyyətlərindən biri də odur ki, insanları ictimai xidmətlər sahəsində rüşvətçilikdən, korrupsiyadan qoruya bildi. İctimai xidmətlər demək olar ki, ən korrupsiyalaşmış sahələrdən biri idi. İnsanlar onlara qanun çərçivəsində təqdim ediləcək bir arayış üçün həftələrlə, bəzən aylarla qapı-qapı gəzirdilər, məmurlardan xahiş edirdilər, bir çox hallarda onlara lazım olan sənədləri rüşvət müqabilində alırdılar. Amma artıq neçə ildir ki, bu praktika Azərbaycanda tamamilə aradan qaldırılıb. Bu, bir də onu göstərir ki, harada güclü iradə var, düşünülmüş siyasət var və icraedici mexanizmlər təkmilləşib, orada həmişə nəticə də olacaq".

"ASAN XİDMƏT" İCTİMAİ MÜNASİBƏTLƏRİN VƏ XİDMƏTLƏRİN MÜASİR MODELİDİR"

Təbii ki, elektron xidmətlər, eyni zamanda, korrupsiya hallarının qarşısının alınması və şəffaflığın təmin edilməsinin effektiv vasitələrindən biri kimi qiymətləndirilir. Bu gün əbəs deyil ki, İKT respublikada korrupsiya ilə mübarizə, cəmiyyətdə şəffaflığın və demokratiyanın inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli vasitə olaraq qəbul edilir. Ölkədə "Elektron hökumət" portalı fəaliyyət göstərir və bu portala qoşulmuş dövlət qurumlarının elektron xidmətlərinin "bir pəncərə" prinsipi əsasında əhaliyə təqdimi də görülmüş işlərin məntiqi davamıdır. Bu onu göstərir ki, Azərbaycan uğurlu inkişaf modelinə malik dövlətdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, bu gün Azərbaycan nəinki sənaye və kənd təsərrüfatı, o cümlədən eqli məhsullarını ixrac edir: "Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi – "ASAN xidmət" ictimai münasibətlərin və xidmətlərin müasir modelidir". Dövlət başçısının dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi sahəsində həyata keçirdiyi islahatların tərkib hissəsi olan "ASAN xidmət" dövlət və özəl xidmətlərin vahid məkandan innovasiyaların tətbiqi ilə vətəndaşlara çatdırılması sahəsində uğurla səbəb olub. Azərbaycanın "ASAN xidmət" modeli dünyanın bir çox ölkələri, beynəlxalq təşkilatları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və bu təcrübəyə böyük maraq var.

Azərbaycan brendi kimi tanınan "ASAN xidmət"

mətlərin vahid məkandan innovasiyaların tətbiqi ilə vətəndaşlara çatdırılması sahəsində uğurla səbəb olub. Azərbaycanın "ASAN xidmət" modeli dünyanın bir çox ölkələri, beynəlxalq təşkilatları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və bu təcrübəyə böyük maraq var.

"BİZ İSTƏYİRİK Kİ, İNSANLAR RAHAT YAŞASINLAR, ƏN GÖZƏL XİDMƏTLƏRƏ MALİK OLSUNLAR"

Vurğulamaq yerinə düşər ki, 29 dekabr 2012-ci ildə Bakıda pilot layihə olaraq ilk "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı oldu. Mərkəz doqquz dövlət orqanının təklif etdiyi 23 xidməti həyata keçirməklə 15 yanvar tarixində fəaliyyətə başladı. Həmin tarixdən vətəndaşlara yüksək keyfiyyətli xidmətlər göstərilir. Həmin zamandan ölkəmizin bir çox yerlərində mərkəzlərin sayı durmadan artır. Bildiyimiz kimi, 3 may 2013-ci ildə "Asan xidmət" in Sumqayıt mərkəzinin açılışı oldu. Bundan bir neçə həftə sonra, mayın 24-də Bakıda ikinci "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı həyata keçirildi. Bu mərkəz iyunun 5-də vətəndaşlara xidmət göstərməyə başlayıb. 17 sentyabr 2013-cü ildə Bakıda üçüncü mərkəzin açılışı olub. 2013-cü ilin sonlarında, dekabrın 21-də Azərbaycanda sayca beşinci "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı oldu. Bu mərkəz Gəncədə fəaliyyətə başladı. 23 yanvar 2014-cü ildə "ASAN xidmət" mərkəzlərindən istifadə edən vətəndaşların sayı 1 milyona çatdı. Bakıda sayca dördüncü "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı isə 2014-cü ildə mayın 7-də oldu. Həmin ilin yayında "ASAN xidmət" səmərəli xidmət nümunəsinə və dövlət-vətəndaş münasibətlərinə verdiyi töhfələrə görə "Uğur 2013" mükafatına layiq görüldü. 2014-cü ilin dekabr ayının 15-də Sabirabadda "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı oldu. Daha sonra Bərdədə, Bakıda, Masallı və Qəbələdə, Qubada, Mingəçevirdə, İmişlidə və Şəkiddə, Şamaxıda, Kürdəmir, Tovuz, Ağcabədi və Balakəndə, Lənkəranda "ASAN xidmət" mərkəzləri fəaliyyətə başlayıb.

Ümumiyyətlə, bu gün Azərbaycanda gedən bütün işlər müasir səviyyədə həyata keçirilir. Hər görülmüş iş, aparılan islahatlar, reallaşan layihələr insanların sosial məişətinin, həyatın firəvanlığına yönəlib. Buna Azərbaycanın bütövlükdə inkişafı imkan verir. "Ölkəmiz müasirləşir, inkişaf edir. "ASAN xidmət" in fəaliyyətə başlaması bizim niyyətimizi göstərir. Biz istəyirik ki, insanlar rahat yaşasınlar, ən gözəl xidmətlərə malik olsunlar, – deyən Cənab İlham

Əliyev korrupsiyaya, rüşvətçilikə qarşı mübarizədə də "ASAN xidmət" in çox mühüm rol oynadığını vurğulayıb. Keçirilən rəy sorğularına əsasən, vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 99,8 faiz təşkil edir.

DÜNYADA "ASAN XİDMƏT"Ə MARAQ

Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" mərkəzləri beynəlxalq mükafatlara layiq görülmüşdür. Bu gün "ASAN xidmət" in fəaliyyəti Avropa İttifaqında, Avropa Parlamentində, Böyük Britaniya parlamentində, Fransa, Almaniya və digər ölkələrdə yüksək qiymətləndirilir. Özünəməxsus hüquqi strukturu olan bu model bir çox beynəlxalq qurumlar və ekspertlər tərəfindən tədqiqə layiq hesab olunur. Artıq Azərbaycanın "ASAN xidmət" modeli əsasında Əfqanıstanda dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində eyniadlı qurum təsis edilmişdir. Bundan başqa, İtaliya, Koreya Respublikası, Fransa, İndoneziya, Monteneqro və İSESCO təşkilatı ilə əməkdaşlığa dair Anlaşma memorandumları imzalanıb. Bu illər ərzində xidmət bir neçə beynəlxalq dərəcəli sertifikatla layiq görülmüşdür, Britaniya Əməyin Mühafizəsi Şurası tərəfindən beynəlxalq müsabiqənin qalibi olub. Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, beynəlxalq təşkilatlar "ASAN xidmət" in fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirlər: "BMT "ASAN" ı fərqləndirib, mükafat verib. Bu da əlbəttə ki, görülmüş işlərin nəticəsidir". "Uğur 2013" "səmərəli xidmət nümunəsinə və dövlət-vətəndaş münasibətlərinə verdiyi töhfələrə görə" nominasiyasının qalibi olub. İSO 9001:2008 idarəetmə standartı üzrə beynəlxalq sertifikatı alıb. "ASAN xidmət" 2015-ci il BMT-nin "Dövlət xidmətlərinin göstərilməsinin təkmilləşdirilməsi" kateqoriyasında birinci yerə layiq görülərək xüsusi mükafat və diplomla təltif edilmişdir. Dövlət Agentliyi ilə İSESCO arasında imzalanan Birgə Əməkdaşlıq Proqramına əsasən qabaqcıl idarəetmə üzrə "ISESCO-nun ASAN mükafatı" təsis olunub. Bütün bunlar bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" ə dünyada böyük maraq var.

"BU, HANSISA BİR FƏRDİ LAYİHƏ DEYİL, BU, YANAŞMA TƏRZİDİR, BU, DÜŞÜNCƏ TƏRZİDİR"

"ASAN xidmət" öz fəaliyyətini genişləndirir, həm coğrafi əhatə, həm də xidmətlərin sayı artır". Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev bildirdi. Dövlət başçısı qeyd edib ki, hər kəs görür ki, bu, hansısa bir fərdi layihə deyil, bu, yanaş-

ma tərzidir, bu, düşüncə tərzidir, bu, bizim siyasətimizdir: "ASAN" da olan şəffaflıq, mədəniyyət hər yerdə tətbiq edilməlidir. Yeni, "ASAN xidmət" bir çox sahələr üçün nümunə olub. Təsədüfi deyil ki, indi sosial təminat sahəsində də buna oxşar layihə həyata keçirilir - DOST mərkəzləri fəaliyyətə başlayır və "ASAN xidmət" kimi, DOST mərkəzləri də bütün ölkəmizi əhatə edəcək. "ASAN xidmət" mərkəzlərinin yaradılması ilə bağlı kifayət qədər geniş proqramımız var".

DOST mərkəzlərində 436 min vətəndaşa xidmət göstərilib

Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və Prezident İlham Əliyevin 2018-ci ildə imzaladığı Fərmanla Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində yaradılan DOST Mərkəzlərində əhaliyə pensiya, sosial sığortaya, sosial müavinət, əlillik, əmək və məşğulluq, övladlığa götürmə, bank, notariat, həmçinin Tibbi Sosial Ekspertiza sahələri üzrə 100-dən artıq xidmət göstərilir. 4 Saylı "DOST" Mərkəzinin tərkibindəki "Çağrı Mərkəzi" ölkə üzrə gündəlik 5 minədək zəng qəbuluna şərait yaradır. "ART School" - "İnküüziv İncəsənət Məktəbi" isə ildə orta hesabla 150-200 əlinin təlimlərdən keçməsinə imkan verəcək. Bütün bunlar dövlət sosial xidmətlərinin innovativ yanaşmalara əsaslanan modern, çevik və optimal mexanizmlər üzərində qurulmasını özündə ehtiva edir. Təbii ki, DOST mərkəzləri də daha geniş miqyasda keyfiyyətli sosial xidmətlərin həyata keçirilməsinə geniş imkanlar yaradır.

Bu ilin birinci yarımında DOST mərkəzlərində 436 min vətəndaşa xidmət göstərilmişdir. 2019-cu ilin may ayında indiyədək ölkəmizdə 7 DOST mərkəzi, Zəngilanın Ağalı kəndində "Smart DOST" xidmət məntəqəsi, Qarabağ Regional DOST Mərkəzinin Şuşada filialı açılıb.

Beynəlxalq səviyyədə də yüksək qiymətləndirilən DOST konsepsiyası əsasında dövlət sosial xidmətləri "bir pəncərə"dən müasir, çevik, şəffaf mexanizmlərlə vətəndaş məmnunluğuna uyğun təqdim edilir. DOST xidmətlərindən vətəndaş məmnunluğu 98,5 faizdir.

"ASAN xidmət" mərkəzlərində müxtəlif dövlət orqanlarının vətəndaşlara göstərdiyi xidmətlərdən başqa funksional yardımçı xidmətlər də təklif olunur. 2013-cü ilin iyunun 1-dən etibarən artıq "ASAN xidmət" in təklif etdiyi xidmətlərdən istifadə etmək üçün mərkəzlərə gələ bilməyən vətəndaşlara xidmət göstərmək üçün zəruri müasir texnoloji avadanlıqlarla təchiz olunmuş səyyar avtobuslardan istifadə olunur. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı əsasında "ASAN xidmət" mərkəzlərinin olmadığı regionlarda vətəndaşların dövlət xidmətləri ilə təmin edilməsi üçün müasir texniki avadanlıqla təchiz olunmuş səyyar "ASAN qatar" konsepsiyası da reallaşdırılıb. Bütün bunlar vətəndaşların rahatlığının təminatında, onlara şəffaf və nəzakətli xidmətin göstərilməsinin əsas faktorlarıdır.

"ASAN xidmət" mərkəzləri "vahid məkan" prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. "ASAN" modelinin altı əsas prinsipi var: operativlik, şəffaflıq, nəzakətçilik, məsuliyyət, etik davranış qaydalarına nəzarət və rahatlıq. Mərkəzlərdə dövlət xidmətləri əlaqələndirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərir. "ASAN xidmət" mərkəzlərində vətəndaşlara xidmət daha yaxşı xidmət göstərilməsi üçün yeni üsullardan və müasir innovasiyalardan istifadə olunur. Hər mərkəzdə təxminən 100-ə yaxın könüllü çalışır. ASAN Könüllüləri Gənclər Təşkilatı "ASAN xidmət" mərkəzlərində fəaliyyət göstərən könüllüləri birləşdirir. Təşkilat 2013-cü ildə yaradılıb. Elə həmin il təşkilatın ilk qurultayı keçirilib. Təşkilat könüllülər üçün təlimlər, müxtəlif layihələr, yay məktəbləri təşkil edir. Əlbəttə ki, dövlətimiz tərəfindən bütün görülmüş işlərin arxasında insanlara daha da keyfiyyətli xidmətin göstərilməsi dayanır.

Zümrüd BAYRAMOVA

Heydər Əliyev imzası ilə zirvələr fəth edən elm ocağı

*Samira Həsənova,
Naxçıvan Müəllimlər
İnstitutunun Pedaqoji
fakültəsinin dekanı,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent*

2025-ci il Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu üçün ən əlamətdar illərdən biridir. Bu il bizi ağışına alan, öz istisi və hərəreti ilə bizləri isidən, bizim üçün doğma, əziz olan institutumuzun fəaliyyətinin 25 ili tamam olur. 25 ildir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin imzası ilə yaradılan bu elm ocağının şöləsi Azərbaycanın bütün bölgələrinə işıq saçır, minlərlə qəlbləri sevindirir, minlərlə gəncin təhsil almasına, yüksək ixtisaslı kadr kimi yetişməsinə və təlim-tərbiyəsinə xidmət edir.

Bu bir həqiqətdir ki, hər bir ölkənin gələcək inkişafı, tərəqqisi onun təhsili ilə bağlıdır. Çox fərəhdoğurucu, qürurlandırıcı haldır ki, ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun uğurla davamı bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də ardıcıl olaraq yüksək səviyyəyə çatdırılmış, Azərbaycanın hər bir bölgəsi kimi Naxçıvan Muxtar Respublikasını da geniş şəkildə əhatə etmişdir. Demək olar ki, qəbul olunmuş yeni "Təhsil Qanunu" və ona uyğun aparılan islahatlar Azərbaycan təhsilinin dünya məkanına inteqrasiyasına, milli və mənəvi dəyərlər zəminində yüksəlişinə xidmət göstərir. Muxtar respublikamızda bir-birinin ardınca tikilib istifadəyə verilən, ən müasir maddi-texniki bazaya malik məktəblər, təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə yönələn tədbirlər və müasir texnoloji vasitələr bu baxımdan xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Ümumiyyətlə, ölkəmizdə təhsilin yüksək səviyyədə inkişafı və bu sahədə qazanılan uğurlar "Təhsil millətin gələcəyidir"- deyən Ulu Öndər Heydər Əliyevin əbədiyaşar təliminin, möhtəşəm siyasi kursunun tənənəsi kimi çıxış edir. Onu da qeyd etməliyik ki, təhsilə göstərilən dövlət qayğısının nəticəsi olaraq muxtar respublikanın şəhər və kəndlərində, hətta ən ucqar yaşayış məntəqələrində belə müasir tipli, maddi-texniki baza ilə təmin olunmuş məktəb binaları, müxtəlif tipli təhsil müəssisələri tikilərək istifadəyə verilmişdir. Minnətdarlıqla deyə bilərik ki, Naxçıvanda ali təhsilin inkişafı, dünya ali təhsil sistemində inteqrasiyası həmişə Ulu Öndərimizin diqqətində olmuş, məhz müdrik və uzaqgörən liderimizin qayğısı nəticəsində Naxçıvan Dövlət Universiteti böyük inkişaf yolu keçmiş, Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu və elmi fəaliyyətinin məbədi, aparıcı sahəsi olan AMEA-nın Naxçıvan Bölməsi yaradılmışdır. Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun məhz ulu

öndər Heydər Əliyevin yadigarı olması bizi daha da qürurlandırır. Ölkəmiz üçün yüksək potensiala, müasir intellektə, təfəkkürə malik, rəqabət qabiliyyətli kadrlar, ixtisaslı müəllimlər hazırlayan bu ali təhsil müəssisəsinin əsas milli təhsilimizin böyük qərarı ümummilli lider Heydər Əliyevin prezidentliyi dövründə 13 iyun 2000-ci ildə qoyulmuşdur. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 26 avqust 2003-cü il tarixli qərarı ilə müstəqil ali məktəb statusu alan İnstitutumuz qısa zamanda böyük inkişaf yolu keçmiş, məzunları ilə ölkəmizin hər yerində tanınmışdır. Ulu Öndərin layiqli varisi, siyasi kursunun davamçısı Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin təhsil sahəsinə göstərdiyi hərtərəfli, ardıcıl qayğıdan Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu da böyük pay almışdır. Belə ki, yeni, tam təmir edilmiş müasir şəraitli, hər cür müasir maddi-texniki baza ilə təchiz olunmuş institut binası 2018-ci ilin may ayında istifadəyə verilmişdir. Çox xoşbəxtəm ki, İnstitutumuzun yeni binasının açılış mərasimində mən də iştirak etmişəm. Onu da qeyd etməliyəm ki, açılış mərasimində qayğıkeş dövlət başçımız İnstitutun professor-müəllim heyəti ilə yaxından görüşmüş, səmimi söhbət etmiş və özünün təbrik və tövsiyələrini çatdırmışdır: "İlk növbədə, sizi Müəllimlər İnstitutunun yeni binasının açılış münasibətilə təbrik

etmək istəyirəm. Gözəl binadır, çox gözəl şərait yaradılıb. Memarlıq baxımından da Naxçıvan şəhərini daha da gözəlləşdirir. Ulu Öndər Azərbaycan Prezidenti kimi həmişə Naxçıvana diqqət, qayğı göstərirdi. Naxçıvana tez-tez səfərlər edirdi. Mən də Ulu Öndərin siyasi xəttinə sadıq qalaraq bütün sahələrdə, o cümlədən Naxçıvana qayğı, diqqət məsələlərində o yolu davam etdirirəm".

Onu da diqqətinizə çatdırım ki, Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu müvafiq səviyyələr üzrə ali təhsil proqramlarını həyata keçirən, pedaqoji-metodiki və tətbiqi elmi tədqiqatlar aparan ali təhsil müəssisəsidir.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının "Təhsil haqqında" və "Elm haqqında" qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və Sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası

Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublika Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin normativ sənədlərini və Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun Nizamnaməsini əsas tutur.

Qeyd etmək lazımdır ki, hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunmuş İnstitutumuzda 23 adi və 20 ixtisaslaşdırılmış auditoriya, o cümlədən 4 kompüter otağı və 16 elektron lövhəli auditoriya mövcuddur. Həmçinin müəssisəmizdə ənənəvi və elektron oxu zalları olan kitabxana, 15 fənn kabinəsi, o cümlədən müxtəlif ixtisaslar üçün emalatxanalar, zəruri inventarlarla təchiz edilmiş tədris fondları professor-müəllim və tələbə kontingentinin ixtiyarına verilmişdir. İnstitut binasında həmçinin müəllim və tələbələr üçün ayrıca ictimai iaş və tibbi xidmət otaqları yaradılmışdır. İnstitut üçün yenidən yaradılan, müasir avadanlıqlarla təchiz olunan "Məktəb" nəşriyyatının mətbəəsi də fəaliyyət göstərir. Onu da qeyd etmək ki, ali təhsil sahəsində ilk dəfə bizim İnstitutumuzda professor-müəllim heyəti üçün 5 fərdi məsləhət otağı və "Psixoloji xidmət" laboratoriyası yaradılmışdır. Binada 132 və 20 yerlik iclas zalları da var. Habelə ümumilikdə 158 dəst fərdi kompüter, 16 dəst noutbuk və proyektor tələbə və müəllim kontingentinin ixtiyarına verilmişdir.

şərait yaradılmış, onlar öz dissertasiya işlərini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək müxtəlif elmi dərəcə və elmi adlara layiq görülmüşlər.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunda bakalavriat və magistratura səviyyələri üzrə kadr hazırlığı aparılır. Bakalavriat səviyyəsində adları çəkilən ixtisaslar üzrə (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi, İbtidai sinif müəllimliyi, Tarix müəllimliyi, Məktəbəqədər təhsil, Xarici dil müəllimliyi (ingilis dili), Riyaziyyat və informatika müəllimliyi, Təsviri incəsənət müəllimliyi, Təhsildə sosial-psixoloji xidmət, Kitabxanaçılıq və informasiya fəaliyyəti, Korreksiyaedici təlim, Texnologiya müəllimliyi), magistratura səviyyəsində isə 4 ixtisas üzrə (Pedaqogika nəzəriyyəsi və tarixi, Təhsildə sosial-psixoloji xidmət, Riyaziyyat müəllimliyi, Təsviri incəsənət müəllimliyi) və ayrı-ayrı ixtisasların təhsil proqramlarını əsasında ali təhsilli mütəxəssislər, peşəkar müəllimlər, doktorantura təhsil səviyyəsində isə yüksək ixtisaslı elmi və elmi-pedaqoji kadrlar hazırlanır.

İnstitutun təşkilatı strukturunda 2 fakültə - Pedaqoji, Təbiət və incəsənət fakültəsi, Pedaqoji fakültənin nəzdində 5 kafedra (Azərbaycan dili və ədəbiyyat, Pedaqogika və psixologiya, Riyaziyyat və tədris metodikası, Xarici dillər və tədris metodikası, Humanitar və ictimai fənlər kafedrası), Təbiət və incəsənət fakültəsinin nəzdində isə 3 kafedra (Ali riyaziyyat və informatika, Ümumi fənlər, İncəsənət kafedraları) fəaliyyət göstərir.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu yarandığı ildən, yeni 2000-ci ildən Pedaqoji fakültə "İbtidai təhsilin pedaqogikası və metodikası" ixtisası üzrə 21 tələbə kontingenti ilə fəaliyyətə başlamış, hazırda fakültədə 730 tələbə təhsil alır. Ümumilikdə, institutda 1000-dən çox tələbə təhsil alır ki, onların təlim-tərbiyəsi ilə 100-dən çox professor-müəllim heyəti məşğul olur.

İnstitutda elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan 105 nəfər müəllimdən 4 nəfəri elmlər doktoru, o cümlədən 3 nəfəri professor, 15 nəfəri fəlsəfə doktoru, o cümlədən 26 nəfəri dosent, 21 nəfəri isə baş müəllimdir.

İnstitut olaraq əsas məqsədimiz dövlət standartlarına uyğun olaraq, zəruri biliyə, həyatı bacarıqlara, intellektual, mədəni və mənəvi dəyərlərə malik olan, müxtəlif sahələr üzrə pedaqoji-metodiki və tətbiqi elmi tədqiqatlar aparan ali təhsilin müxtəlif səviyyələri üzrə yüksək ixtisaslı mütəxəssislər, elmi-pedaqoji kadrlar hazırlamaqdan, Vətəni sevən, ölkəsinin, dövlətinin maraqlarını üstün tutan, xalqının adət-ənənələrinə, milli-mənəvi dəyərlərinə hörmətlə yanaşan vətənpərvər gənclər və ixtisaslı kadrlar yetişdirməkdən ibarətdir.

Mübaligəsiz demək olar ki, son illərdə Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu tədrisin keyfiyyətinə görə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Bu, ali təhsil müəssisəsində daha çox həm maddi-texniki bazanın, həm tədrisin, həm sosial həyatın, həm də elmi fəaliyyətin inkişafında özünü göstərir. Bu gün professor-müəllim və tədrisə köməkçi heyətin gənc kadrlarla əvəzlənməsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biridir. Məhz bunun nəticəsində də institutun məzunları davamlı olaraq doğma təhsil ocağında işlə təmin olunur, onlara daim lazımı qayğı göstərilir.

Heydər Əliyev imzası ilə zirvələr fəth edən elm ocağı

Əvvəli-Səh-10

İnstitutda semestr imtahanları yazılı formada keçirilir, bu da sözün əsl mənasında təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsinə, tələbələrə məsuliyyətinin artmasına və özünüdərk, özünütəhlilin formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Təhsil ocağında imtahan sisteminin şəffaflaşdırılması, obyektiv təşkil, tələbə-müəllim münasibətlərinin sadələşdirilməsi, humanistləşdirilməsi və demokratik şəraitdə qurulması inkişafa təsir edən və töhvə verən əsas amillərdən sayılır.

Bu minvalla ölkədə müəllim hazırlığı prosesinə diqqət artırılmış, müəllimlərin işə qəbulunda yeni sistem hazırlanmış, bu sistem qısa müddət ərzində özünü doğrulda bilmişdir. Bunun nəticəsində məzunlarımız müəllimlərin işə qəbulu (MİQ) ilə bağlı keçirilən imtahanlarda fəal iştirak etmiş, yüksək nəticələr göstərərək respublikamızın müxtəlif rayon və kəndlərində, o cümlədən Azərbaycanın digər regionlarında işlə təmin olunmuşlar.

Adlı təqaüdlərin təsis edilməsi, həmçinin tələbələrə digər həvəsləndirici tədbirlərə cəlb olunması, institut və fakültə rəhbərlərinin tələbələrə müntəzəm əlaqə saxlaması, görüşlər keçirməsi təhsilçilərdə tədrisə olan marağı daha da artırır, onları ixtisaslarına uyğun mükəmməl təhsil almağa və mənimsədikləri bilik və bacarıqları möhkəmləndirməyə sövq edir.

İnstitutda tələbələrə maraqlı dairesinə uyğun fəaliyyətlərin genişləndirilməsi, yaradıcılıq qabiliyyətlərinin və məlumat dairələrinin inkişaf etdirilməsi, onların sosial və digər problemlərinin həllinə dəstək və yardımın göstərilməsi, bir sözlə səmimi təhsil mühitinin yaradılması gənclərimiz üçün institutu doğma, əziz məkən kimi cəlb edir, abituriyentləri buranı seçməyə, burada təhsil almağa, təhsilini davam etdirməyə təşviq

edir.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu həm xaricdə, həm də daxildə fəaliyyət göstərən qabaqcıl təhsil müəssisələri ilə daim əlaqələri genişləndirir. "Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması, icrası və ləğv edilməsi qaydaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa və özünün fəaliyyət xüsusiyyətlərinə əsasən, xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələri, təşkilatları ilə, beynəlxalq qurum və fondlarla əlaqə yaradır, əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlayır, qarşılıqlı əməkdaşlıq həyata keçirir.

Həmçinin institut əməkdaşları müxtəlif ixtisaslar üçün müxtəlif istiqamətlərə aid dərslər, dərslər vəsaitləri, tədris və tədris-metodik ədəbiyyatlar hazırlayıb və həm xarici, həm də daxili indeksli jurnallarda nəşr etdirir.

İnstitutun "Elmi əsərlər" jurnalı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının reyestrinə daxil edilmiş və beynəlxalq kodla ildə dörd dəfə nəşr olunur.

Hər tədris ilində təsdiq edilən iş planı və qrafik əsasında fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun məsələlərlə bağlı elmi-praktik konfranslar (beynəlxalq və respublika), "Heydər Əliyev dərsləri", müşavirələr, elmi-nəzəri seminarlar, müsabiqələr, bilik yarışları keçirilir, dinləyicilər daim Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti haqqında məlumatlandırılır. Ulu öndərin irsində Vətən sevgisi, azərbaycançılıq məfkurəsi, dil, milli mədəniyyət sevgisi, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq, xalqına, dövlətinə sonsuz sədaqət hissi mühüm yer tutur. Bu irsin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması, hər bir gəncdə azərbaycançılıq hissinin formalaşdırılması ən vacib vəzifələrdən sayılır.

İkinci Qarabağ müharibəsi göstərdi ki, məktəblərimizdə təhsil alan gənc nəslin

azərbaycançılıq ideologiyası əsasında tərbiyə edilməsi Azərbaycan müəllimlərinin və həmin müəllimləri hazırlayan ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan məktəbi, Azərbaycan müəllimi və onların yetişdirdiyi Azərbaycan gəncliyi bu imtahandan üzü ağ, alını açıq çıxdı. Məhz bu məktəblərdə müəllimlərdən əxlaq, mənəviyyət, düşməne nifrət dərsi alan, şəhidliyin fəlsəfi anlamını dərk edən gənclər öz qanları, canları bahasına təcavüzkarlara hədlərini bildirdilər, onları təslim aktını imzalamağa məcbur etdilər.

30 ildən artıq düşməni tapdığı altında inləyən torpaqlarımızın müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qaytarılması tariximizin ən parlaq səhifəsinə çevrildi. Ulu öndər Heydər Əliyev böyük uzaqqörenliklə deyirdi: "Mənim görüb başa çatdıra bilmədiyim işləri Azərbaycan xalqının dəstəyi ilə İlham Əliyev başa çatdıracaq". Doğrudan da Ulu öndərin başa çatdıra bilmədiyini, arzusunda olduğu işləri cənab Prezident layiqincə yerinə yetirdi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev öz siyasi gücü, məntiqi düşüncəsi, milli iradəsi hesabına xalqımızın dəstəyi və yenilməz ordumuzun rəşadətini və şücaətini sayəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etdi, torpaqlarımızı düşməni işğalından azad etdi. Bu tarixi qələbə cənab Prezidentin 17 illik daxili və xarici siyasətinin məntiqi nəticəsi idi. 44 gün ərzində rəşadətli Silahlı Qüvvələrimiz Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Ermənistan ordusunu darmadağın edərək tarixə şanlı Zəfər salnaməsi yazdı.

Vətən müharibəsində misilsiz qəhrəmanlıq göstərən, adlarını qızıl hərfələrlə tarixə yazan əsgər və zabitlərimiz sırasında Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun tələbə və məzunları da var. 44 günlük savaşda torpa-

qlarımızın mənfur düşməndən azad olunmasında canlarından keçmiş, şəhidlik zirvəsinə yüksələn qəhrəman oğullardan 2 nəfəri – Kamran Hüseynov və Ruhid İslamli məhz Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunu bitirmişlər. Onların əziz xatirəsi Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu yaşadığıca, fəaliyyət göstərdikcə daim onları yaşadanların qəlblərində yaşayacaq, onların şücaəti, rəşadətli tələbə-gənclərə örnək olacaq.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun tarixi həm də onu yaradanların, yaşadanların, burada təhsil alan, iş təcrübəsi qazanan tələbələr, magistrantların və doktorantların, şüurlu həyatını elm və təhsilə həsr etmiş professor-müəllimlərin tərəcəsi halıdır. İnstitutun tarixinə düşmüş, onun təşkilində, inkişafında və idarə edilməsində xidmətləri olan 4 rektor milli təhsil quruculuğumuzun fədailəridir.

İnstitut əməkdaşlarının səmərəli fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən daim yüksək qiymətləndirilmişdir. Hazırda professor-müəllim heyətindən 3 nəfəri Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi, 5 nəfəri Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar müəllimi, 2 nəfəri Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi, 1 nəfəri isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar rəssamıdır, 2 nəfəri Azərbaycan Respublikasının "Tərəqqi" medalına layiq görülmüş, 2 nəfəri isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə millət vəkili seçilmişlər.

Bir sözlə, institutumuz dövlətimizin ali təhsil müəssisələri qarşısında qoyduğu vəzifələri və özünün qəbul etdiyi bütün öhdəlikləri layiqincə yerinə yetirir.

İnstitutumuzu bitirən məzunlar Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində, o cümlədən xarici ölkələrdə Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunu yüksək səviyyədə təmsil edir, onlar doğma təhsil ocağının, elm mədəninin adını daim yüksəkdə tuturlar. Bu bir həqiqətdir ki, bu gün Azərbaycanın hər tərəfli inkişafı, tərəqqisi Ulu Öndər Heydər Əliyevin müdrik siyasətinə minnətdardır. Bu mənada nə qədər ki Heydər Əliyev təlimi var, müasir, müstəqil, bütöv Azərbaycan vardır, nə qədər ki Azərbaycan var, Heydər Əliyev təlimi yaşayacaqdır!

Xarici serial və mədəniyyət məhsulları gənclərin milli kimliyini zəiflədir?

"Cəmiyyətlərin milli və dini kimliyinə təsir edən bir çox daxili və xarici amillər mövcuddur". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosial və mənəvi məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev deyib.

O bildirib ki, bu amillərdən biri də xarici ölkələrdən kəndəli şəkildə idxal olunan televiziya serialları, filmlər və cizgi filmləridir. Bu audiovizual məhsullar xüsusilə gənc nəslin psixologiyasına və əxlaqi baxışlarına birbaşa təsir göstərməkdədir. Tarixə nəzər salsaq, bu tendensiyanın 40-50 il öncə Hindistan filmləri ilə başladığını, sonralar Meksika serialları ilə davam etdiyini, bu gün isə əsasən Türkiyə serialları vasitəsilə geniş miqyasda yayıldığını müşahidə

edirik. Bu filmlərdə tez-tez ailədaxili xəyanət, evli şəxslərin qanunsuz münasibətləri, açıq-saçıq səhnələr, alkoqol və siqaret kimi vərdişlərin normallaşdırılması, ata-övlad münasibətlərində qarşıdurmalar və s. kimi mənfi nümunələr təbliğ olunur. Nəticədə, gənclər bu serial qəhrəmanlarını özlərinə kumir seçərək onların həyat tərzini təqlid etməyə başlayırlar. Gənclərin xarakter formalaşmasında rol oynayan bu filmlər onlarda əxlaqsız davranışları adi və qəbulolunan bir norma kimi təqdim edir. Məsələn, siqaret və alkoqol istifadəsi adi hal kimi qarşılır, ailədaxili sadıqlıq dəyərdən düşür və qeyri-əxlaqi münasibətlər "azad seçim" kimi göstərilir. Saç düzümü, geyim və danışmaq tərzində belə serial qəhrəmanlarının təqlid olunması müşahidə olunur. Bu isə gənclərin ümumi əxlaqına, mənəvi dünyagörüşünə və nəticə etibarilə milli-dini dəyərlərinə ciddi şəkildə mənfi təsir göstərir.

Digər tərəfdən, ölkəmizdə təşkil edilən beynəlxalq mədəni tədbirlər də bu prosesin bir hissəsinə çevrilmişdir. Xüsusilə "Eurovision" kimi tədbirlərdə iştirak edən bəzi ifaçıların şəxsi həyat tərzini və təqdim etdiyi mədəni dəyərlər yerli adət-ənənələrimizlə uyğun gəlmir. Bu tədbirlərdə tez-tez

LGBT yönümlü ifaçılar iştirak edir və onların qalib gəlməsi, cəmiyyətin bəzi təbəqələrində yanlış örnəklərin nüfuz qazanmasına səbəb olur. Məsələn, "Eurovision" müsabiqəsində qalib gəlmiş avstriyalı müğənni Konçita Vurst cəmiyyətə fərqli, lakin birmənalı qarşılanmayan geyim və davranış tərzini təqdim olunmuşdu. Onun uğuru bir çox gənc üçün nümunəyə çevrildi. Halbuki bu nümunə, gənclərin milli-mənəvi köklərindən uzaqlaşmasına, fərdiyyətçilik adı altında milli və dini dəyərlərə qarşı laqeyd münasibətin yaranmasına səbəb olur. Bu cür xarici təsirlər – istər film və seriallar, istərsə də beynəlxalq tədbirlər – milli kimliyin, dini dəyərlərin, ailə institutunun və əxlaqın zəifləməsinə yol açır. Bu səbəbdən də bu kimi mədəni məhsul və tədbirlərə yanaşmada daha məsuliyyətli, seçici və tənqidi olmaq vacibdir. Gənc nəslin tərbiyəsində, onların baxış bucağının formalaşmasında milli və dini dəyərlərin qorunması prioritet məsələ olmalıdır.

Günəli Rəşadqızı

ABŞ-dan geridönüş?

İyulun əvvəlində prezident Zelenski ilə telefon danışığından, eləcə də bir sıra kütləvi atəşlərdən sonra Tramp Ukraynaya hərbi yardımı artırdığını açıqlayıb. ABŞ prezidenti Donald Trampın administrasiyası Ukraynaya müəyyən növ silahların tədarükünü bərpa edib. Bu barədə çərşənbə günü, iyulun 9-da Associated Press məlumat yayıb. Anonimlik şərti ilə danışan iki ABŞ rəsmisi qeyd edib ki, Ukrayna yenidən 155 mm-lik sursat və GMLRS kimi yüksək dəqiqlikli raketlər alır. Prezident Donald Tramp özəl olaraq Pentaqonun Ağ Evin əvvəlcədən razılığı olmadan tədarüklərin dayandırıldığını açıq şəkildə elan etməsindən narazılığını bildirib.

Eyni zamanda, jurnalistlərin qeyd etdiyi kimi, ABŞ Müdafiə Nazirliyi müdafiə naziri Pit Heqsetin prezidentlə məsləhətləşmədən hərəkət etdiyini inkar edir. Agentlik xatırladı ki, ümumilikdə, 2022-ci ilin fevralında Rusiyanın Ukraynaya genişmiqyaslı işğalı başlayandan bəri ABŞ Ukraynaya 67 milyard dollardan çox dəyərində hərbi yardım və silah verib. Qeyd edək ki, ABŞ Müdafiə Nazirliyi prezident Donald Trampın göstərişinə əsasən Ukraynaya əlavə müdafiə silahlarının tədarük edildiyini açıqlamışdı.

Amerika prezidenti hava hücumundan müdafiə sistemlərini "çox nadir" və "çox bahalı" adlandırır, lakin əmin edib ki, məsələyə baxılır. ABŞ prezidenti Donald Tramp komandası ilə birlikdə Ukraynaya əlavə "Patriot" raketdən müdafiə sistemi ötürmək imkanını "nəzərdən keçirir". O, Ağ Evdə Afrika liderləri ilə görüşdə jurnalistlərlə söhbətində bunu təsdiqləyib. "Ukraynalılar bunu istərdilər, bilirəm ki, xahiş ediblər. Ona görə də biz bu tələbi nəzərə almalıyıq", - deyir Ağ Ev rəhbəri cavab verib. Onun sözlərinə görə, bu hava hücumundan müdafiə sistemləri əslində "çox nadirdir" və "çox bahalıdır". "Prezident olsaydım heç vaxt baş verməyəcək müharibəyə bu qədər pul xərcləməli olmağımız utançvericidir", - Tramp cavabını ənənəvi açıqlama ilə yekunlaşdırıb.

Qeyd edək ki, ABŞ Müdafiə Nazirliyi prezident Donald Trampın sərəncamına uyğun olaraq Ukraynaya əlavə müdafiə silahlarının verildiyini açıqlamışdı. ABŞ prezidenti Ukraynada baş verənlərdən narazıdır və hesab edir ki, bu müharibə heç vaxt başlamamalı idi. ABŞ prezidenti Donald Tramp Rusiyanın Ukraynaya 700-dən çox pilotsuz uçuş aparatından istifadə etdiyi gecə hücumundan narazıdır. Amerika lideri iyulun 9-da brifinq zamanı jurnalistlərə bildirdi. Media nümayəndələri Trampdan Rusiyanın Ukraynaya bugünkü zərbəsini şərh etməyi xahiş ediblər. "Çoxları bilir ki, mən Ukraynada baş verənlərdən narazıyam. Bu, heç vaxt baş verməməli olan müharibədir. Hazırda hər iki tərəfdən həftədə 5-7 min insan ölür - gənclər. Çox vaxt bunlar hərbiçilərdir. Gənc ruhlar ölür. Buna son qoyulmalıdır. Baş verənlərdən çox üzülürəm", - deyir vurğulayan Donald Tramp

Vaşinqton Ukraynanı yenidən silahla təmin edir

Putinin "bədbəxt" olduğunu və ona "kiçik sürpriz" hazırladığını bildirib.

Pentaqon Patriot planını dörd dəfə artırdı

Ordunun büdcə sənədləri təsdiqləyib ki, 2024-cü maliyyə ilinə qədər 2047 PAC-3 MSE raket, 2024-cü ildə daha 230, bu il isə 214 raket alınır. ABŞ ordusu dronları, qanadlı raketləri və ballistik raketləri ələ keçirmək üçün istifadə edilən Patriot raketlərinin alışı əhəmiyyətli dərəcədə artırır. 2026-cı maliyyə ili üçün Konqresə təqdim edilən büdcə sorğusuna

üçün ayrılacaq. Bundan əlavə, Trampın bu yaxınlarda imzaladığı vergi qanunu 96 əlavə mühafizəçi üçün daha 366 milyon dollar nəzərdə tutur.

Patriot sistemləri Yaxın Şərqdə, xüsusən də İsraili dəstəkləmək və Qətərdəki Əl Udeid hava bazasını qorumaq üçün fəal şəkildə istifadə olunur. Analitiklər yığılmanı çoxdan gözlənilən addım kimi qiymətləndirirlər. Strateji və Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinin Raketdən Müdafiə Layihəsinin direktoru Tom Karako, "İllər ərzində sursat və ələ keçirən qurğuların çatışmazlığı diaqnozundan sonra, nəhayət, bir reseptimiz var - və Patriot tutu-

əsasən, Ordu 224 raket almaq üçün 1,3 milyard dollardan çox vəsait istəyir və ümumi hədəfi 13 773 raket təşkil edir ki, bu da əvvəllər planlaşdırılardan dörd dəfə çoxdur, Bloomberg çərşənbə günü, iyulun 9-da bildirdi.

Qərar aprelin 16-da yüksək rütbəli hərbiçilərdən ibarət xüsusi komissiya tərəfindən qəbul edilib. Onun tövsiyələri avtomatik büdcə qüvvəsinə malik olmasa da, Patriot sistemi üçün strateji prioritetdən xəbər verir. Lockheed Martin şirkətinin istehsalı olan PAC-3 MSE raketləri dronları, orta mənzilli raketləri və taktiki ballistik raketləri ələ keçirməyə qadirdir. Raket üçün bərk raket mühərriki L3Harris Technologies şirkəti tərəfindən təchiz edilir. Ukrayna şəhərləri Rusiya atəşindən qorumaq üçün "Patriot"dan da fəal istifadə edir.

Prezident Donald Tramp təsdiq edib ki, Kiyevə müdafiə silahlarının tədarükü, administrasiyasının onları müvəqqəti olaraq dayandırmaq qərarına baxmayaraq, davam edəcək. 2026-cı ildə 945,9 milyon dollara 224 raketin alınması planlaşdırılır ki, bunun da 396,3 milyon dolları NATO-nun Avropada müdafiəsini gücləndirmək təşəbbüsü olan Atlantik Qətiyyət əməliyyatını dəstəkləmək

cunu dörd dəfə artırmaq mükəmməl mənə kəsb edir", deyib. Pentaqonun sözcüsü Steve Warren Ordunun illərdir davamlı olaraq istehsalı maliyyələşdirdiyini, lakin "istehsalın artırılmasının çətin olduğunu" söyləyib. Belə ki, hələlik istehsalın genişləndirilməsi problem olaraq qalır. Lockheed Martin mart ayında bildirdi ki, onun komandası 2024-cü ildə istehsalı 30% artıraraq 500 PAC-3 raketini istehsal edib və 2025-ci ildə istehsalı daha 20% artıracağı planlaşdırır. Xatırladaq ki, Tramp administrasiyası Ukraynaya əlavə "Patriot" hava hücumundan müdafiə sistemləri göndərməyi düşünür.

Kelloq: Ukraynada atəşlər indi mümkündür

Romada Rusiyanın təcavüzünə qarşı mübarizə və Ukraynanın gələcəyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirilib. Donald Trampın nümayəndəsi, general Keyt Kelloq Romada Ukraynanın gələcəyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfransda çıxış edərək qeyd edib ki, hazırda atəşlər mümkündür. Bu barədə o, çərşənbə günü, iyulun 9-da X sosial şəbəkəsindəki səhifəsində yazıb. "Mülki əhalinin ölümünü dərhal

dayandırmaq lazımdır", - o yazıb. Kelloq qeyd edib ki, Birləşmiş Ştatlar Ukraynaya öz vətəndaşlarını qorumaq və mülki əhali arasında itkilərin qarşısını almaqda kömək etməkdə davam edir.

O, Vaşinqtonun diqqət çəkdiyi misli görünməmiş hücumu da xatırladı. "Rusiya diktatoru bir gecədə Ukraynaya 740-dan çox pilotsuz təyyarə və raket zərbəsi endirdi - bu, bütün genişmiqyaslı işğal dövrü üçün rekord rəqəmdir", - Kelloq qeyd edib. Prezident Vladimir Zelenski Ukraynanın Bərpası Konfransı çərçivəsində Kelloq ilə mənalı söhbət etdiyini bildirdi. Tərəflər silah təchizatı və hava hücumundan müdafiə sisteminin gücləndirilməsini müzakirə ediblər.

Britaniya və Fransa raket ehtiyatlarını artırıcaq

Müqavilə Britaniya və Fransanı Fırtına Kölgəsinin dəyişdirilməsi üçün son dizaynın seçimini yaxınlaşdıracaq birgə raket layihəsinin növbəti mərhələsinə başlamağı öhdəsinə götürür. London və Paris arasında iyulun 10-da Böyük Britaniyanın baş naziri Key Starmer və Fransa prezidenti Emmanuel Makron tərəfindən imzalanacaq yenilənmiş saziş çərçivəsində uzaqmənzilli "Storm Shadow" qanadlı raketlərinin ehtiyatı artırılacaq, Starmerin ofisindən bildirilib.

Qeyd olunur ki, yeni saziş Böyük Britaniya və Fransanı uzun mənzilli və gəmi əleyhinə raketlər üzrə birgə layihənin növbəti mərhələsinə başlamaq öhdəliyini götürür ki, bu da "Storm Shadow"un dəyişdirilməsi üçün yekun dizaynın seçimini yaxınlaşdıracaq. Gözlənilir ki, Storm Shadow-un arsenalını doldurmaq üçün sifarişin artırılması, istehsal xətlərinin modernləşdirilməsi ilə yanaşı, yüksək ixtisaslı iş yerlərinin qorunmasına və yenilərinin yaradılmasına kömək edəcək.

Razılaşma həmçinin RAF qırıqları üçün vizual məsafədən kənardə fəaliyyət göstərən yeni nəsil hava-hava raketlərinin birgə işlənməsini nəzərdə tutur. Daha əvvəl BMF-TV Yelisey Sarayına istinadən məlumat vermişdi ki, Makron və Starmer bu gün nüvə qarşısının alınması qüvvələrinin hərəkətlərinin əlaqələndirilməsi haqqında bəyannamə imzalayacaqlar.

Telekanalın məlumatına görə, saziş "ifrat təhlükələr" zamanı Avropa ölkələrini qorumaq üçün birgə fəaliyyətə yönəldiləcək. Lakin Paris və Londonun belə bir vəziyyətdə hansı addımları atmağa hazır olacağı açıqlanmır. Sənəddə həmçinin vurğulanacaq ki, Fransa və Böyük Britaniyanın nüvə qarşısının alınması qüvvələri "müstəqil qalır, lakin onların hərəkətləri əlaqələndirilə bilər". Bundan əvvəl KİV-lər məşhur StormShadow/Scalpi Aster-in istehsalçısı olan Avropa raket nəhəngi MBDA-nın Avropanın yenidən silahlanması və Ukraynaya tədarükünü sürətləndirmək cəhdində ciddi problemlərlə üzləşdiyini yazmışdı.

V.VƏLİYEV

Tarixi zəfərimizin başlanğıcı - Tovuz döyüşləri

Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinə yeni açılmış səhifə olan Zəfərimiz dünyaya dövlətimizin, xalqımızın gücünü, vüqarını göstərdi. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən təsdiqlənən mükəmməl hərbi strategiya və taktikanın döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun "Dəmir yumruq" əməliyyatı XXI əsrin müharibəsi olaraq dünya tarixində görünməmiş Vətən müharibəsi kimi qiymətləndirildi.

44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusu işğal altında olan ərazilərimizi düşməndən azad etdi və tarixi ədalət bərpa olundu. Azərbaycan xalqı Ali Baş Komandanın ətrafında bir yumruq olaraq birləşdi və xalq-iqtidar birliyi 30 ilə yaxın işğal altında qalan torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasında böyük rol oynamış oldu. Azərbaycanın güclü və müasir ordusu düşməne gücsüz olduğunu və özge torpağında hökmranlığın sonunun olmadığını bir daha göstərmiş oldu. Azərbaycan Ordusu qarşıda duran bütün vəzifələri həll edərək düşməne məğlubiyyəti yaşatdı. Təbii ki, ermənilər Azərbaycan ordusunun gücünü dəfələrlə görmüşdülər və nə vaxsa məğlub olmaları qaçılmaz idi. Bir mərkəzden idarə edilən, vahid komandanlığa tabe olan, müasir hərbi elminin tələblərinə cavab verən Azərbaycan Ordusunun qarşısında duruş gətirmələri ağılasığmaz idi.

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusu Ermənistanın ardıcıl təxribatlarının və yeni işğal planlarının qarşısını almaq, işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə sentyabrın 27-dən etibarən zəfər yürüşünə başlaması və qırx dörd gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan Ordusu Ermənistanın 30 il ərzində qurduğu silahlı qüvvələrini darıma- dağın etdi. Noyabrın 8-də 28 illik həsrətdən sonra Azərbaycan xalqı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən və rəmzi mənə daşıyan Şuşa şəhəri işğaldan azad edildi. Bu gün biz bir daha bütün dünyaya sübut edirik ki, biz böyük xalqıq, biz məğrur xalqıq! - deyən Prezident İlham Əliyev onu da bildirib ki, "Biz yenilməz xalqıq! Biz döyüş meydanında düşməne yerini göstəririk!". Bəli, bu gün Azərbaycanın güclü ordusu, yenilməz ordusu var. O ordu ki, döyüş meydanında öz gücünü göstərə bildi. 44 gün sürən hərbi əməliyyatlar nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı şəhərlərini, Zəngilan rayonunun Mincivan, Ağbənd, Bartaz qəsəbələrini, Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsini və bir çox kəndlərini, Tərtər rayonunun Suqovuşan kəndi, Xocalı və Laçın rayonlarının bir neçə kəndləri daxil olmaqla ümumilikdə 300-dən çox yaşayış məntəqəsini, həmçinin Ağdərə, Murovdağ və Zəngilan istiqamətlərində mühüm strateji yüksəklikləri işğaldan azad etdi. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli istiqamətində dövlət başçımız yorulmadan səylər göstərmiş, danışıqlar aparmışdır. Azərbaycan tərəfi regionda davamlı sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq mühitinin bərqərar olması istiqamətində, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin ədalətli həlli istiqamətində ardıcıl addımlar atmışdır. Münaqişənin həlli üçün hüquqi və siyasi addımlar beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnə-

mələri, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq sənəd və qərarlarına əsaslanırdı. BMT Təhlükəsizlik Şurası düşmənçilik aktlarının dərhal dayandırılmasını, işğalçı qoşunların Azərbaycan Respublikasının bütün işğal edilmiş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb etdi. Qətnamələrin heç biri Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilmədi.

Ermənistan öz işğalçı siyasətini davam etdirsə də, Azərbaycanın güclü ordusu və Ali Baş Komandan, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsi ilə torpaqlarımız işğaldan azad edildi. Əlbəttə ki, ölkənin hərbi qüdrəti və üstünlüyü 2016-cı ilin aprel döyüşlərində nümayiş etdirildi. Həmin döyüşlərdə ən müasir hərbi texnika ilə təchiz edilmiş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin gücü öz sözünü demiş oldu. Azərbaycan Ordusunun Lələtəpədə, Naxçıvanın Günnüt, Qızıllıqaya yüksəkliklərinə sancdığı Azərbaycan bayrağı ordumuzun hansı gücə sahib olduğunu göstəricisidir. Əlbəttə ki, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi güclü dövlət, güclü ordu strategiyası torpaqlarımızın işğaldan azad olması ilə nəticələndi.

ERMƏNİSTANIN NÖVBƏTİ TƏXRİBATI

2020-ci ilin iyulun 12-si günorta saatlarından başlayaraq Ermənistan Silahlı Qüvvələri Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidmətinin Tovuz rayonunda yerləşən mövqelərini artilleriya qurğularından atəşə tutmasından artıq dörd il ötür. Bu gün biz həmin tarixdən qalib xalq olaraq danışırıq. Bu, Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin növbəti dəfə təxribatı idi. Bu, Ermənistan tərəfinin Azərbaycana qarşı artilleriya hücumunun əvvəlcədən planlaşdırılmasını bir daha göstərmiş oldu. Ermənistanın keçmiş prezidenti Robert Köçəryan verdiyi açıqlamada Tovuz döyüşlərinin Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin təxribatı nəticəsində başladığını bildirmişdi. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin cavab atəşi və əks-həmlə tədbirləri nəticəsində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin hücum cəhdinin qarşısı alındı. Artilleriya, minaatan və tankların tətbiqi ilə gedən gecə döyüşlərində Azərbaycan Ordusunun dəqiq atəşi ilə qarşı tərəfin dayaq məntəqəsi, artilleriya qurğuları, hərbi hissəsi ərazisində avtomobil texnikası və canlı qüvvəsi məhv edildi. Düşmən hücumunun qarşısını alarkən Azərbaycan Ordusunun 12 hərbi qulluqçusu, general-mayor Polad Həşimov, polkovnik İlqar Mirzəyev, mayor Namiq Əhmədov, mayor Anar Novruzov, baş leytenant Rəşad Mahmudov, gizir İlqar Zeynallı, gizir Yaşar Babayev, müddətdən artıq həqiqi hərbi xid-

mət hərbi qulluqçuları əsgər Elçin Mustafazadə, Nazim İsmayılov, Xəyyam Daşdəmirov, çavuş Vüqar Sadıqov, baş əsgər Elşad Məmmədov şəhid oldu. Ermənistanın artilleriya atəşləri nəticəsində Ağdam kəndinin 76 yaşlı sakini həlak oldu. Həmin günlərdə Ermənistan Silahlı Qüvvələri Tovuz rayonunun Ağdam, Dondar Quşçu, Əlibəyli və Hacallı kəndlərini ağır artilleriya silahlarından atəşə tutmağa başlayıblar. Daha intensiv atəş Ağdam kəndi istiqamətində olmuşdur. Dondar Quşçu kəndinin ərazisinə isə 20-dək top mermisi düşmüşdür. Mərmilərdən ikisi dinc əhalinin yaşadığı əraziyə düşüb.

"BİZİM ERMƏNİSTAN ƏRAZISINDƏ HƏRBİ HƏDƏFLƏRİMİZ YOXdUR"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirmişdir: "İyul ayında Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədinin Tovuz istiqamətində yenə də artilleriya atəşi nəticəsində hərbiçilərimiz və bir mülki şəxs həlak olmuşdur. Heç kəsə sirr deyil ki, ilk atəşi, o cümlədən artilleriya atəşini

qoydu. 44 günlük Vətən müharibəsi torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. Şəhidlərimizin - mübarizlərin, əliflərin, poladların, ilqarların və neçə-neçə vətən övladlarının qisası qiymətə qalmadı.

SEPARATÇI REJİMİN MÖVCUDLUĞUNA SON QOYULDU

2020-ci ilin iyulunda baş vermiş Tovuz döyüşlərindən təxminən iki ay yarım sonra Ordumuz, xalqımız üçün həlledici olan haqq savaşı başladı. "İyul ayında Azərbaycan düşməne layiqli cavabını verdi, öz ərazi bütövlüyünü qorudu və bir daha göstərdi ki, Azərbaycanla hədə-qorxu dili ilə danışan bundan peşman olacaqdır", - deyən Cənab Prezident bildirib ki, əfsuslar ki, bu, onlar üçün dərs olmadı. Halbuki mən iyul təxribatından sonra demişdim ki, Ermənistanın bu acı məğlubiyyəti onlar üçün dərs olmalıdır.

Sentyabrın 27-də düşmənin növbəti təxribatının qarşısını almaq üçün genişmiqyaslı əks-həmlə əməliyyatı keçirən rəşadətli Silahlı Qüvvələrimiz 44 günlük Vətən müharibəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinə qalib gələrək torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. Otuz illik əsərət dünyanın diqqətini cəlb edən möhtəşəm hərbi əməliyyatlarla sona yetdi.

Ötən ilin sentyabrın keçirilmiş birgünlük antiterror əməliyyatı nəticəsində Azərbaycan Qarabağdakı qanunsuz separatçı rejimin mövcudluğuna son qoydu və özünün beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. "2020-ci ildə Azərbaycan BMT Nizamnaməsindən irəli gələn legitim özünümüdafiə hüququndan istifadə edərək Vətən müharibəsində Ermənistanı döyüş meydanında məğlubiyyətə uğrattı və BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il ərzində kağız üzərində qalmış dörd qətnamənin icrasını özü təmin etdi", - deyərək Azərbaycan Prezidenti çıxışlarının birində bildirib: "İşğal dövründə Ermənistan Azərbaycanın doqquz şəhərini və yüzlərlə kəndini yer üzündən silmiş, İslam dininə məxsus mədəni və tarixi irsimizi dağıtmış və təhqir etmişdir. 67 məsciddən 65-i dağıdılmış, qalanları isə inək və donuz saxlanması üçün tövlə kimi istifadə olunmuşdur". Keçirilmiş birgünlük antiterror əməliyyatı nəticəsində Azərbaycan Qarabağdakı qanunsuz separatçı rejimin mövcudluğuna son qoydu və özünün beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi.

Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərdə abadlıq-quruculuq işlərinə start verilib. İnfrastruktur yenidən qurulur, yeni yollar çəkilir, abadlıq və bərpa işlərinə start verilib. Əzəli sakinlərin səsi eşidilir bu yurd yerlərindən. Bütün bunları gören şəhidlərimizin ruhu şaddır və azad nəfəs alırlar. Azərbaycan bayrağı şəhid qanı ilə suvarılmış torpaqlarımızda dalğalanır.

NƏZAKƏT ƏLƏDDİNQIZI

Soyuq qış aylarında ən çox arzuladığımız ilıq günəş hərarətidir. Bütün qış boyu yayı, dənizi, qumu həsrətlə gözləyənlər çoxdur. Amma isti yay günlərində də həkimlər tez-tez xəbərdarlıq edir ki, günəş şüasına məruz qalmaq təhlükəlidir. Psixoloji araşdırmaların nəticələrinə görə günəşli havalar psixoloji rahatlıq, canlılıq gətirir. Xüsusilə, yaz günəşi orqanizm üçün çox faydalıdır, insan bədənini üçün təməl vitamin hesab olunan D vitaminini orqanizmə günəş bəxş edir.

ğı, lakin zərərini görmədiyi bildirilir. Ekspertlər bunun da cavabını verirlər.

Belə ki, Yeri günəşdən qoruyan ozon təbəqəsinin getdikcə nazıqlaşması günəş şüalarının təhlükəlilik dərəcəsinə artırmaqdadır. Nazik qaz siperi olan ozon təbəqəsi Yer kürəsini Günəşin məhvedici radiasiyasından qoruyur və necə deyirlər, bir növ planetimizin təhlükəsizliyinin keşiyində dayanır. Yer kürəsində olan bütün canlıları ultrabənövşəyi şüalanmadan qoruyan ozon qatının qorunması son illər dünyanın birinci dərəcəli probleminə çevrilib.

Amma bu, ozon qatının dəşilməsindən sonra müzakirə obyektinə oldu. Alimlər isə həyəcanla təbəqənin getdikcə nazıqlıyını deyirlər. Bu isə təkce istilik yaratmır, kəskin soyuqlara səbəb olur, getdikcə fəsillərin yeri dəyişir. Son illər yaz və payız fəsillərinin

Günəşin qəzəbindən necə qorunmalı?

Günəş şüasında D vitamini də var, xərcəng də...

Bədəndə lazımı miqdarda D vitamininin toplanması üçün saatlarla günəşlə təmas vacib deyil. İnsana gün ərzində 15-20 dəqi-

Ekspertlər iddia edir ki, saat 11.00-18.00 aralığında Günəş Yerə son dərəcədə təhlükəli şüalar ötürür

demək olar ki, yox olmasının hamımız şahidi oluruq. Soyuq qışdan qızmar yaya, yandıran yaydan isə birbaşa donduran aylara keçirik.

Günəşdən necə qorunmalı?

qə ərzində üz, qol və əl kimi bədən orqanlarının günəş vannası qəbul etməsi yetərlidir. Xüsusən uşaq və yaşlılar üçün daha önəmli olan səhər günəşi bu vitamini kifayət qədər ötürə bilir.

Tibb elmi sübut edib ki, insanlar Günəşə, onun təsiri ilə yaranan D vitamininə ehtiyaclarının 80 faizə qədərini 18 yaşlarından əvvəl təmin edirlər. Təbii Günəş vannaları sədəf və ekzema kimi dəri xəstəliklərinin sağalmasında önəmli vasitələrdən sayılır. Ancaq Günəş vannalarının qəbulu və nə qədər Günəş altında qalmağın müddəti həkim nəzarəti ilə fərdi qaydada təyin olunmalıdır. Çünki uzun müddət Günəş altında qalmaq belə xəstələrdə əlavə mənfi təsirlərə yol açır.

Xüsusilə, ağ dərilili insanlarda qısa müddətdə dəri yanıqları əmələ gəlir. Günəşə həssaslıq yaradan bəzi dərmanların (məsələn, hamiləliyi önləmək dərmanları) qəbulu zamanı insanlar Günəş altında çox qalarlarsa, bu, bədəndə reaksiyalara yol açır. Bəzi dəri xəstəlikləri isə Günəş vannaları qəbul edən zaman daha da ağırlaşır.

Açıq rəng dərilili insanlar daha diqqətli olmalıdır

Həkim-dermatoloq Xatirə Hacıyeva deyir ki, uzun müddət Günəş altında qalmaq üzə qırıqlar, dəridə rəng dəyişikliklərinə səbəb olur, eləcə də dəri xərcəngi və müxtəlif dəri xəstəliklərinə yol açır. Bu gün dünyada dəri xərcənginə tutulanların sayının sürətlə artmasının əsas səbəbi sırasında da məhz Günəş şüaları göstərilir.

Günəş işığı özündə dərinin məsamələrindən keçə bilən ultrabənövşəyi (UVA və UVB) ehtiva edir. Həm UVA, həm də UVB şüaları dəridə qırıqlara səbəb olmaqdan

əlavə həm də infeksiyalara qarşı müdafiə sistemini zəiflədir. Yaşlanma ilə əlaqədar dəri xəstəliklərinə və xərcəngə səbəb olur. UVB dərinin xarici təbəqələrinə təsir edən və yanıqlara səbəb olan əsas amildir.

Müsahibimizin sözlərinə görə, xüsusilə, işlə bağlı uzun müddət Günəş altında qalmağa məcbur olanlar dəri xərcəngi riskinə qarşı qoruyucu tədbirlər görməlidirlər: "Dəri xərcəngi növlərinə daha çox açıq rəngli dərisi olan insanlarda təsadüf edilir. Açıq dərilili insanlar nisbətən daha çox risk daşıyırlar. Bu xəstəlik dəridə qabıqlanma-pullanma, sərtləşmə, daha sonra qaşıntı, qanama kimi problemlərə yol açan dəyişikliklərlə özünü göstərir. Əgər bu əlamətlər alın, yanaq, boyun, dodaq, əl, qol kimi günəş şüaları ilə təmas etmək ehtimalı çox olan yerlərdə meydana gəlsə, daha diqqətli olmaq lazımdır".

Xatirə Hacıyeva bildirir ki, dəri xərcəngi ona görə yaranır ki, ultrabənövşəyi şüaların təsiri ilə hüceyrələrdə dəyişikliklər meydana gəlir. Başqa sözlə, ultrabənövşəyi şüalar dəri hüceyrələrinin DNK-larını pozur. DNK quruluşu pozulan hüceyrə çoxaldığı zaman isə xərcəngləşmə bilən, anormal və nəzarətsiz yeni hüceyrələrin yaranması asanlaşır.

Qeyd edək ki, dəri xərcənginin yaranmasında gün altında çox qalmaq nəticəsində su qabarcığı əmələ gətirən günəş yanıqlarının sayı da önəmlidir. Buna görə də uşaqları Günəşdən qorumaq çox vacibdir. Xüsusilə açıq rəngli dərilili olan uşaqlara diqqət yetirmək lazımdır. Çünki uşaq və gənclik yaşlarında nəzarətsiz və uzun müddət günəş altında qalanlar arasında dəri xərcənginə daha çox rast gəlinir.

Günəşdən ən çox gözlər qorunmalıdır

Amerika elmi mərkəzlərinin apardıqları araşdırmalara görə, gözlər də günəş şüala-

rından ən çox təsirlənən orqanlar sırasındadır. Ultrabənövşəyi şüalar gözlərdən həddən çox yaş axmasına, bu da son nəticədə katarakta, pterygium, fotokeratit kimi göz xəstəliklərinə yol açır. Eyni zamanda gözlərin bulanıq görməsi, gözlərin qızarması müvəqqəti görmə qabiliyyətinin itməsi ilə də nəticələnir. Xüsusən gənc insanların gözlərini qorumalarına ehtiyac var.

Təcrübə göstərib ki, uşaqlar və yeniyetmələr günəşlə əlaqədar olan göz problemləri ilə daha tez-tez qarşılaşırlar. Çünki adətən, bu yaşda olanlar yaşlılara nisbətən günəşli havada daha çox vaxt keçirirlər. Beləliklə də, gözlər günəşin zərərli şüalarının təsirinə daha çox məruz qalır. Ultrabənövşəyi şüalar günəş allergiyalarına da səbəb olur. Belə şüalar şüşədən də keçir.

Gözləri günəşdən qorumaq üçün istifadə etdiyimiz eynək gözümdə daha çox zərər verə bilər. Təbii ki, əgər saxta olarsa. Orijinal eynəkləri təqlid edərək saxta şüşələrdən hazırlanan gün eynəkləri günəşdən gələn və göz sağlamlığı üçün təhlükəli olan ultrabənövşəyi və infraqırmızı şüaları zərərsizləşdirə bilmir və gözə ötürür. Əgər orijinal eynək ala bilmirsinizsə o zaman günəşin qızmar saatlarında bayırda gəzməmək, mümkün qədər günorta saatlarında evdə olmaq yaxşıdır. Çünki orijinal yerinə saxta eynək taxaraq günəşdə gəzmək gözlərə iki dəfə artıq zərər verir. Saxta şüşələr göz bəbəyini genişlədir və günəş daha çox gözə təmas edə bilir.

20-30 il əvvəl niyə təhlükəli hesab edilmirdi?

Bəzən günəş şüalarının təsirinə məruz qalmağın zərərsiz olduğu barədə də iddialar səsləndirilir. Xüsusilə əkinçilik, maldarlıq, ümumiyyətlə təsərrüfatla məşğul olan insanların daha çox günəş şüasına məruz qaldı-

Günəşdən qorunmaq üçün müxtəlif yollar var – geyim, krem kimi. Qoruyucu kremlər günəşə çıxmazdan ən azı yarım saat əvvəl istifadə olunmalı və 2-3 saatdan bir yenilənməlidir. Bu kremlər əsasən qulaq, dodaq, burun və əllər kimi bədənin Günəş şüaları görün yerlərinə çəkilə bilər. Mütəxəssislər hesab edir ki, qoruyucu kremlərin orijinallığı dəqiqliksə, tətbiq edilmiş qaydalarına düzgün riayət edildikdə, heç bir əks-təsiri olmur.

Günəşdən qorunmaq üçün kölgədə olmaq, saat 11-15 arası açıq havaya çıxmamaq, günəş hərarətinin yüksək olduğu saatlarda günəş vannası qəbul etməmək, nazik papaqlardan, gözləri qorumaq üçün isə ultrabənövşəyi şüaları keçirməyən günəş eynəklərindən yararlanmaq da məsləhətdir. Süni ipək kimi paltarlar geyinmək məsləhətli sayılır. Həkimlər məsləhət görür ki, təbii meyvə və tərəvəzlərlə qidalansaq günəşin zərərli təsirlərindən, dəri xərcəngindən qoruna bilərik. Saat 18.00-dan sonra günəşin ultrabənövşəyi şüaları 80 % azalır.

Günəşli yay aylarında nazik və açıq rəngli paltarlar geyinmək lazımdır. Belə paltarlar Günəş işığının dərinə yandırmasını əngəlləyir, bədənin tərləyərək su itirməsinin qarşısını alır. İsinmiş torpağa, ya da quma yalın ayaqla girmək isə məsləhət deyil.

Günəşin qızmar olduğu vaxtlarda günvurma hallarında da çox rast gəlinir. Günəş vuran şəxsi dərhal kölgəyə çəkmək, serin su ilə yaxalamaq, biləklərinə, oynaqlarına buz qoymaq lazımdır. Əgər şüuru üstündədirsə, su içirmək vacibdir. Vəziyyəti pisləşirsə, həkimə müraciət etmək gərəkdir. Qeyd edək ki, günvurma çox ağır nəticələr verə bilən xəstəlikdir.

Lalə Mehralı

Çoxuşaqlılıq müasir dünyanın ölkədən-ölkəyə dəyişən rəqəmləri ilə xarakterizə olunan anlayışdır. Bir ölkədə 2 uşaq ailə üçün çox sayılır, digər ölkədə 5-6 uşaq ailələrin daha çox uşaq sahibi olmaq barədə arzuları var. Çoxuşaqlılıq fərqli ölkələrdə fərqli səbəblərlə - demografik, iqtisadi, sosial və mədəni faktorlarla sıx bağlıdır.

bərəkət və ya ruzi kimi qiymətləndirilir. Lakin elə ölkələr də var ki orada xüsusilə uşaqların kənd təsərrüfatla ailədə doğulan uşaqların sayı azalır, bəzi ölkələrdə isə ailə planlaşdırmasının məhdudluğu, kontraseptiv vasitələrə çıxış məhdud

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "gender, ailə və demografiya məsələlərinin işıqlandırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

torpaqla təminat, uşaqlar üçün bank hesabı, müxtəlif sosial imtiyazlardır. Rusiyada 3 uşağı olan na uyğundur və dövlət tərəfindən imtiyazları var. ABŞ-da "çoxuşaqlı ailə" anlayışı qanunvericiliklə tənzimlənir.

Çoxuşaqlılıq meyarı: hər ölkədə fərqli

Dünya ölkələrində doğum sayı fərqli olduğuna görə bir qadına düşən uşaq sayı da kəskin fərqlənir. Afrika ölkələri - Niger, Çad, Somali dünyada ən yüksək doğum nisbətində sahib olan ölkələrdəndir. Bu ölkələrdə bir qadına düşən orta uşaq sayı 5-7 arasındadır. Bu çoxuşaqlılıqı könüllü istəməkdən ziyad, ailə planlaması, hamiləlikdən qorunma kontraseptivləri barədə məlumatlılıqdan irəli gəlir. Cənubi Asiya və bəzi Orta Şərqi ölkələrində - Pakistan, Əfqanıstanda da çoxuşaqlı ailələr daha çoxdur. Avropa, Yaponiya, Cənubi Koreya və Kanada kimi inkişaf etmiş ölkələrdə 3 və daha çox uşağı olan ailələr demək olar ki nadir rastlanır, bu ölkələrdə ailələr adətən 1-2 uşaq kifayətlənirlər.

rında ucuz işçi qüvvəsi olması ailələri çoxuşaqlılığa sövq edir. Bir sıra ölkələrdə isə sosial təminatı olmayan, gələcəyindən narahatlıq duyan valideynlər çoxuşaqlılıqı qocalığa yatırım olaraq görürlər. Bəzi ölkələrdə qadınların təhsilə, karyeraya verdiyi önəm artıqca

olduğu üçün doğum sayı yüksək olur. Yeni əslində çoxuşaqlılıq bəzən seçim, bəzən məcburiyyət olur.

Çoxuşaqlılıq meyarları hər ölkədə fərqli təsnif edilir. Meyarlar, əsasən, sosial yardım, vergi güzəşti, dövlət dəstəyi, ev və ya

ailələr dövlətdən mənzil və ya torpaq sahəsi alır, bu ailələrin uşaqları məktəblərdə pulsuz qidalana bilərlər, imtiyazlı nəqliyyat istifadəçiləri olurlar, hər ay dövlət uşaqpulu ödəyir, hər uşaq üçün dəyəri təxminən 10 min AZN olan kapitalı olan sertifikat təqdim edilir. Bu sənəd nağdlaşdırıla bilməz, mülk alan zaman ilkin ödəniş kimi təqdim edilə bilər. Fransada da 3 uşağı olan ailələr çoxuşaqlı statusu alır, onlara vergi güzəştləri edilir, uşaq pulu alırlar, kommunal güzəştləri və dövlət bağçalarına qəbulda üstünlükləri olur.

Almaniya qanunlarına görə, 3 uşağı olan ailə rəsmi olaraq çoxuşaqlıdır və bu meyar üçün təyin edilmiş bütün imtiyazlardan istifadə edə bilərlər. 3 uşağı olan ailələrin uşaqpulu və digər sosial ödənişləri uşağın sayına görə artır. Eyni tətbiq Türkiyədə də aktivdir, 3 uşaqlı ailələr çoxuşaqlılıq meyarı

zımlanmışdır, lakin bir çox dövlət proqramı 4 və daha çox uşaq olan ailələri çoxuşaqlı sayır, ərzaq yardımı, ödənişsiz tibbi xidmət, digər sosial yardım proqramları uşaqların sayına görə tənzimlənir.

Ümumiyyətlə, BMT və UNICEF kimi qurumlar 3 və ya 4 və daha çox uşağı olan ailələri çoxuşaqlı kimi qiymətləndirirlər və imtiyazlarının olmasını dəstəkləyirlər. Azərbaycanda yalnız 6 uşağı olan ailələr çoxuşaqlılıq statusu ala bilər və hər uşaq üçün dövlət 140 AZN müavinət ödəyir. Uşaqlar bu məbləği 18 yaşınadək, əgər təhsilləri davam edirsə 23 yaşınadək ala bilərlər. Çoxuşaqlı ailənin əmək və məşğulluq güzəştləri olur, çoxuşaqlı analara iş yerlərində güzəştli şərtlər tətbiq olunur, əmək pensiyasına çıxışda əlavə hüquqları və sosial mənzilə müraciət imkanı olur.

Lalə Mehralı

Kürdlər simvolik olaraq silahlarla ayrılırlar

Kürdüstan Fəhlə Partiyası tərkisilahlı prosesinə başlayır

Mayın 12-də özünü ləğv etdiyini elan edən Kürdüstan Fəhlə Partiyası (PKK) rəsmən tərkisilahlı prosesinə başlayır. Silahların təhvil verilməsi mərasimi iyulun 11-də İraqın şimal-şərqində, PKK-nın əsas qüvvələrinin yerləşdiyi dağlarda yerləşən Süleymaniyyə şəhərində keçiriləcək. Bildirilir ki, silahların bir qismi ictimaiyyət üçün məhv ediləcək. Bu, 1980-ci illərdə Türkiyəyə qarşı partizan müharibəsi aparən kürd qruplaşmasının özünü dağıtmasına nail olmuş Ankaranın tələblərindən biridir. Bununla belə, Süleymaniyyədəki mərasim yalnız sülh prosesinin başlanğıcını qeyd edən simvolik bir aksiyadır və bu müddət ərzində hələ də bir çox problemlərin həlli tələb olunur.

PKK-nın tərkisilahlı mərasimi Türkiyənin kürd partizan birləşmələrinə qarşı əməliyyatlar çərçivəsində dəfələrlə bombardman etdiyi Süleymaniyyədə keçiriləcək. Nümayişli şəkildə silahdan imtina PKK-nın mayın 12-də verdiyi bəyannatdan sonra baş verdi. O zaman təşkilat özünü ləğv etdiyini elan edərək, uzunmüddətli mübarizəsinin Türkiyənin kürd xalqını "inkar və məhv etmə siyasətini" dayandıрмаğa müvəffəq olduğunu, eyni zamanda bir sıra Yaxın Şərqi ölkələrində yaşayan bu etnik qrupun problemlərini "demokratik" səviyyəyə çatdırdığını açıqlamışdı. PKK rəhbərliyi Türkiyənin Mərmərə dənizindəki İmralı adasındakı həbsxanasında ömürlük həbs cəzası çəkən qrupun qurucusu atası və ideoloqu Abdullah Öcalanın ictimai müraciətindən sonra Türkiyə ilə uzunmüddətli münasibətə son qoymaq təşəbbüsünü irəli sürüb. Fevralın 27-də onun yoldaşlarına yazdığı məktubu Türkiyə parlamentində kürdləri təmsil edən

Xalq Bərabərliyi və Demokratiya Partiyasının (DEM) üzvləri oxuyublar. Çərşənbə günü, iyulun 9-da isə Öcalanın 1999-cu ildə həbsdən sonra ilk ictimai videoçəkilişi oldu. Video hələ iyun ayında lentə alınıb.

PKK-nın qurucusu daha 6 həbsdə olan partiya üzvü ilə oturarkən "Silahlı mübarizə mərhələsi başa çatıb" deyib. "Bu, itki deyil, tarixi qazandır". Əslində, videomüraciət zamanı Öcalan fevral müraciətində dediklərini təkrarlayıb: PKK və Türkiyə silahlı mübarizə mərhələsindən dinc, demokratik həll mərhələsinə keçməlidir. Öcalanın müraciəti Türkiyə Milli Kəşfiyyat Təşkilatının (MİT) direktoru İbrahim Kalının PKK-nın tərkisilahlı mərasiminin təfərrüatlarını müzakirə etmək üçün Bağdada səfərdən bir gün sonra gəldi.

Iyulun 9-da Ədalət və İnkişaf Partiyasının toplantısında çıxış edən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan respublikanın terrorla mübarizədə göstərdiyi səylərin və itkilərin əbəs olmadığını qeyd edib: "Biz Türkiyəni yarım əsrlik şərhdən azad edirik, terrorun divarlarının yıxılmasından sonra hər şey ölkəmizin ayağına vurulmuş qanlı buxovları qoparıb parçalayırdıq". PKK-nın qalası ənənəvi olaraq İraqın şimal-şərqindəki dağlar hesab edilirdi. Bununla belə, Türkiyə prezident administrasiyasındakı kommunikasiyalar şöbəsinə yaxın mənbənin "Kommersant"a verdiyi məlumata görə, mərasimi əldə etmək çətin olan dağlıq ərazidə təşkil etmək çətin olardı. Ona görə də onu keçirmək üçün Süleymaniyyə seçildi. "Süleymaniyyədə PKK yeni təsir mərkəzi yaradıb, burada təşkilatın nominal qərargahını təkrarlayan strukturlar formalaşdı", - Kommersant mənbəsi izah edib. "Bu mənada yer seçimi məntiqlidir. Bu, Türkiyəyə təkcə PKK-nın deyil, həm də İrənin güclü təsirinin olduğu Kürdüstan bölgəsində tərkisilahlı prosesini təşkil etməklə öz

məqsədinə nail ola biləcəyini nümayiş etdirməyə imkan verir". Amerikanın "Al-Monitor" nəşrinin PKK-dakı mənbəsinin məlumatına görə, mərasim zamanı qruplaşma üzvləri hətta bəzi silahları fiziki cəhətdən məhv etməyə çalışacaqlar. Medianın tədbiri canlı yayımlayacağı gözlənilirdi, lakin bir versiyaya görə, o, bağlı qapılar arxasında keçirilə bilər. Ən azından PKK rəhbərliyi mərasimin dəqiq yerini diqqətlə gizlədir, bütün iştirakçıları öz avtobusları ilə oraya daşıyacağını vəd edir.

PKK lideri niyə tərkisilahlı etməyi düşünür?

Kürdüstan İcmaları Birliyinin (PKK-nın əlaqəli olduğu çətin təşkilat) sözcüsü Zaqros Hiva Əl-Ərəbi Əl-Cədidə "Bu, silahlı yerə qoymaq və ya tərkisilahlı etmək deyil" deyib. "Bu, silahlı mübarizə strategiyasından imtina etmək və demokratik siyasətləri qəbul etməkdə ciddiliyimizi, qətiyyətimizi və səmimiyyətimizi simvollaşdırır". Onun sözlərinə görə, tədbirdə PKK yaraqlıları sadəcə olaraq silahlarının bir hissəsini məhv edəcək və "demokratik inteqrasiyaya hazırlaşaraq öz bazalarına qayıdacaqlar". Qalan hər şey Türkiyənin siyasəti iradəsindən və onun "qanunvericilik və konstitusiyaya dəyişiklikləri" etməyə hazırlığından asılı olacaq, Hiva vurğulayıb.

V.VƏLİYEV

Sosial şəbəkələrdə sonsuzluğa çarə reklamları: ümid, yoxsa aldatma?

"Son zamanlar sosial şəbəkələrdə "sonsuzluğa çarə" tapdığını iddia edən həkimlərin və ya özünü bu sahənin mütəxəssisi kimi təqdim edən şəxslərin çıxışları geniş yayılmağa başlayıb. Bu cür paylaşımlar, xüsusilə də uzun müddət övlad həsrəti çəkən ailələr üçün ümidverici görünə bilər, lakin əslində çox zaman elmi əsaslardan uzaq, kommersiya məqsədli reklamlar olur". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosioloq Aydın Xan Əbilov deyib.

Onun sözlərinə görə, sosioloji baxımdan bu məsələ bir neçə mühüm problemə işarə edir. İlk növbədə, səhiyyə və sosial media münasibətlərində etik qaydalara əməl olunması vacibdir: "İnsan sağlamlığı ilə bağlı bu qədər ciddi bir mövzuda sosial platformalarda geniş auditoriyaya səslənmək, heç bir tibbi sübut və şəffaf məlumat təqdim etmədən qəti nəticələr vəd etmək, cəmiyyətdə yanlış təsəvvürlərin formalaşmasına səbəb olur. Bundan başqa bu cür paylaşımlar icti-

maiyyətə psixoloji təzyiq göstərir. İnsanlar tez nəticə əldə etmək ümidi ilə elmi müalicə üsullarından uzaqlaşır və təsdiqlənmiş vasitələrə yönəli bilərlər. Beləliklə, sosial şəbəkə vasitəsilə yayılan "möcüzəvi" müalicə üsulları cəmiyyətdə elmi yanaşmalara inamı azalda, hətta sağlamlıq sektorunda çaşqınlıq və etimadsızlıq yarada bilər.

Sosial şəbəkədəki bu cür iddiaların arxasında həqiqətən peşəkar yanaşma və tibbi əsaslar varsa, bunun sübutları da şəffaf şəkildə təqdim edilməlidir. Əks halda, bu

SOSIOLOQ ŞƏRH ETDİ

cür çıxışlar daha çox populizm və reklam xarakteri daşıyır, ictimai məsuliyyət isə arxa plana keçir".

Ziya Hikmətoğlu

Növbəti üç gündə 41 dərəcə isti olacaq!

Azərbaycanda iyulun 12-15-də havanın maksimal temperaturu artacaq. Bu barədə SİA-ya Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib. Qeyd edilib ki, Bakıda və Abşeron yarımadasında 35-39, Naxçıvan MR-da, eyni zamanda Aran rayonlarında 35-39, bəzi yerlərdə 41, dağlıq rayonlarda isə 27-32 dərəcə isti olacağı gözlənilir.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bu çanta Parisdə 7 milyon avroya satıldı

Daha əvvəl hərracda ən baha satılan çanta 2021-ci ildə "Hermès White Himalaya Niloticus Crocodile Diamond Retourne Kelly 28" modeli idi və 513 min dollara alıcı tapmışdı.

Xatırladaq ki, Paris moda evi "Hermès" bu eksklüziv çantayı 1984-cü ildə Ceyn

Fransalı müğənni-aktrisa Ceyn Birkinə məxsus olan ilk "Hermès Birkin" çantası "Sotheby's" hərracında 7 milyon avroya (420 milyon rubldan çox) Yaponiyadan olan kolleksiyaçıya satılıb. Hərrac evi bildirib ki, bu məbləğ çanta üçün tarixi rekord hesab olunur.

Birkin üçün hazırlayıb və onun baş hərləri ilə bəzəyib.

Dünya bazarı çalxalanır - qızıl 20 dollardan çox bahalaşib

Nyu-Yorkun COMEX əmtəə birjasında qızılın bir troya unsiyasının qiyməti 20,7 dollar artaraq 3 346,4 dollar təşkil edib. Gümüş isə 0,86 dollar artaraq 38,17 dollara bərabər olub.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3000